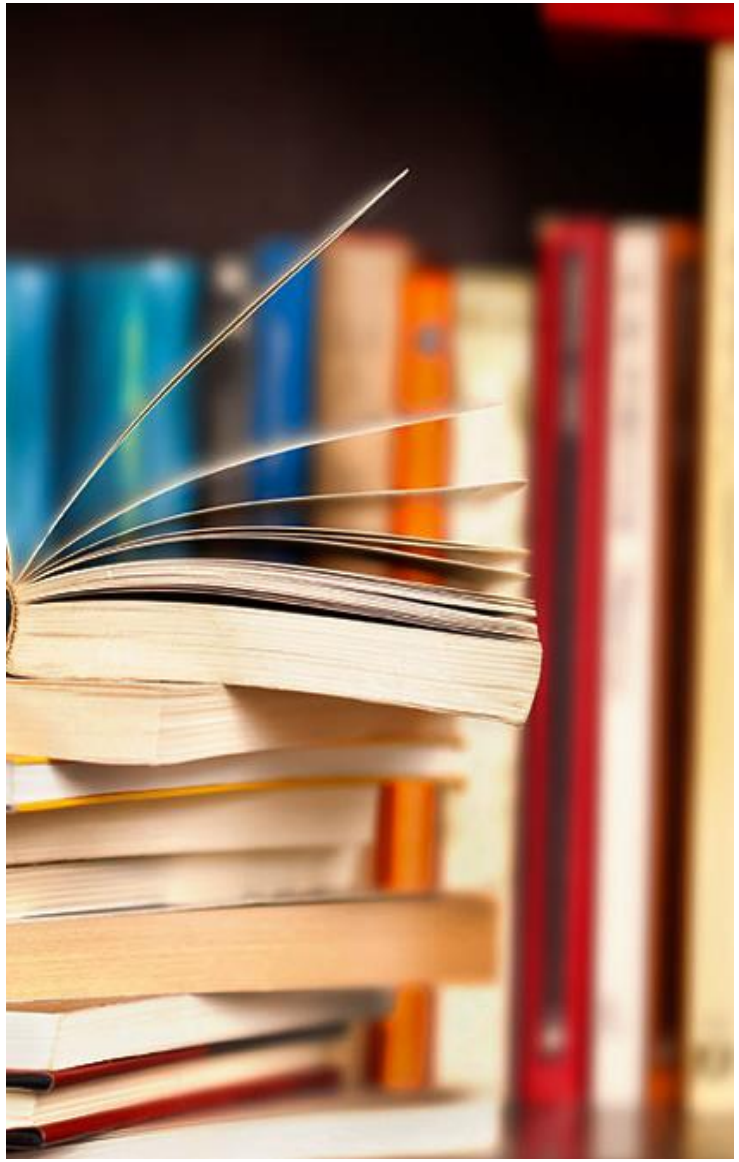

EKONOMIE
2026/2027

doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.

Obsah

1. Předmět ekonomie, metody, směry ekonomického myšlení
2. Chování spotřebitele: užitek, preference, rovnováha
3. Teorie firmy: produkční funkce, zisk
4. Tržní struktury: dokonalá konkurence, monopol, oligopol
5. Trhy výrobních faktorů: práce, kapitál, půda
6. Tržní selhání: externality, veřejné statky, asymetrie
7. Makroekonomická rovnováha: základní identity národního účetnictví
8. Spotřeba domácností, investice firem, spotřeba vlády
9. Agregátní poptávka a agregátní nabídka, fiskální politika
10. Otevřená ekonomika: platební bilance, měnové kurzy
11. Trh peněz, cílování inflace, monetární politika
12. Trh práce: nezaměstnanost, inflace a nezaměstnanost
13. Dlouhodobý ekonomický růst a hospodářské cykly

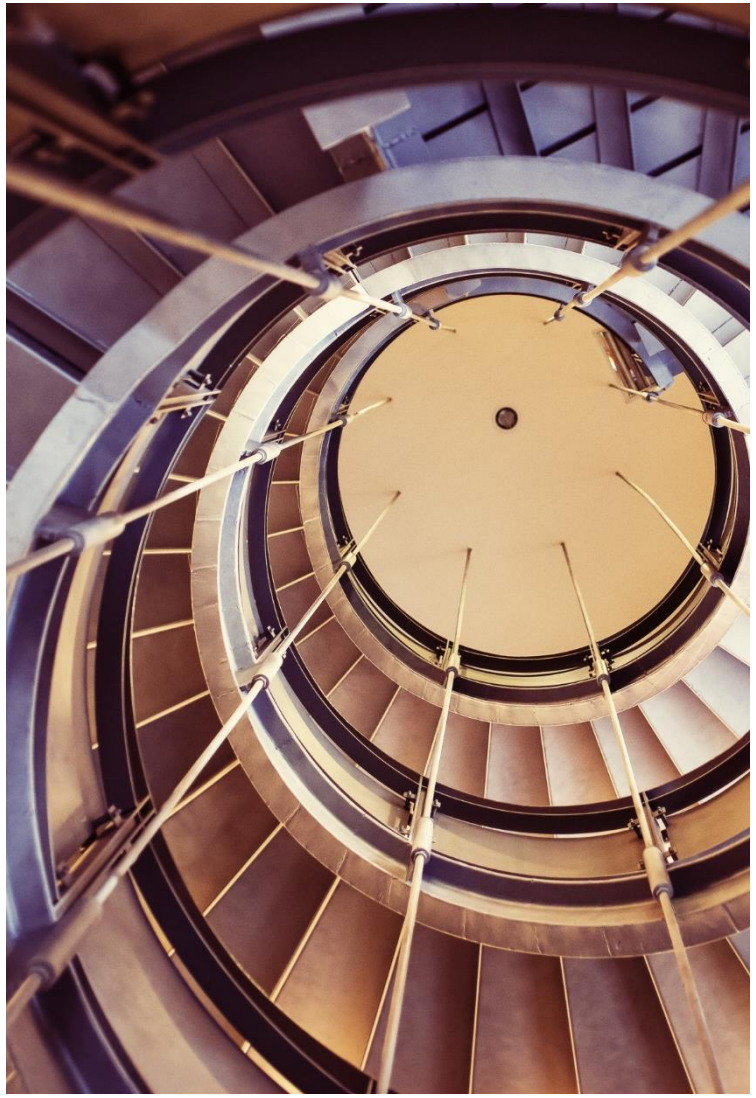
Doporučené zdroje

POŠTA, V. a M. ŠUMPÍKOVÁ (2022). Ekonomie: středně pokročilý kurz. 2. vyd. Martin Koláček – E-knihy jedou. ISBN 978-80-281-0609-6.

HOLMAN, R. (2018). Mikroekonomie: středně pokročilý kurz. 3. vyd. C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-397-4.

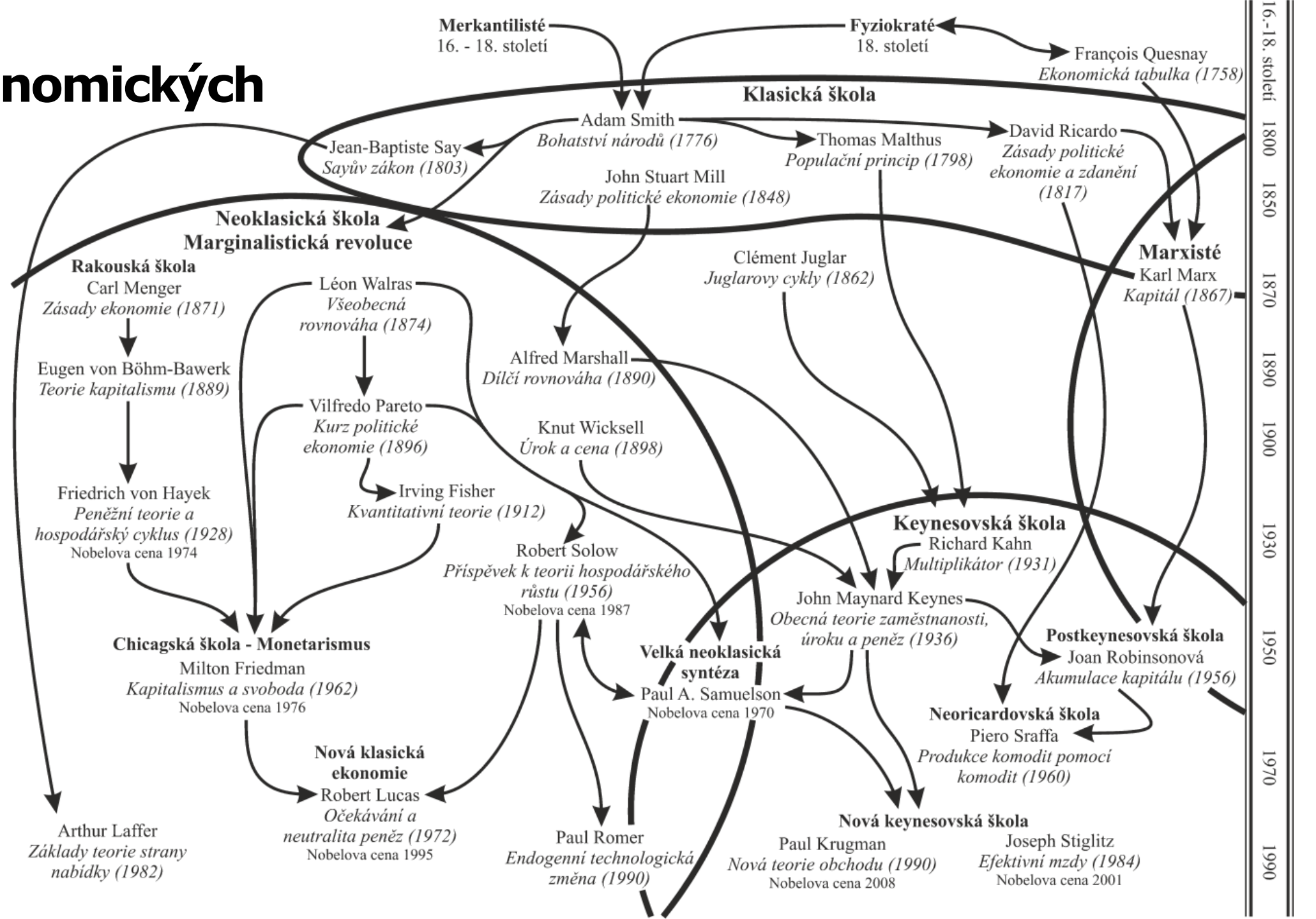
HOLMAN, R. (2018). Makroekonomie: středně pokročilý kurz. 3. vyd. C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-541-1.

Úvod do ekonomie

- ekonomie jako vědní disciplína
- pozitivní a normativní ekonomie
- CO, JAK, PRO KOHO
- výrobní zdroje: práce, půda, kapitál
- důchody v ekonomii: mzda, renta, úrok, zisk
- makroekonomie x mikroekonomie
- historie ekonomických teorií
- liberální x intervencionistický proud

Vývoj ekonomických teorií

Makroekonomické ukazatele

Makroekonomická predikce České republiky - srpen 2026
Ministerstvo financí ČR
https://mf.gov.cz/cs/rozpoctova-politika/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2026/makroekonomicka-predikce-srpen-2026-64935

Makroekonomická analýza – ČR

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2026	2027
							Aktuální predikce		*Minulá predikce*	
Nominální hrubý domácí produkt	*mld. Kč, b.c.*	**6 308**	**7 050**	**7 660**	**8 069**	**8 573**	**8 969**	**9 531**	8 988	9 537
	růst v %, b.c.	8,2	11,8	8,6	5,3	6,2	4,6	6,3	5,0	6,1
Reálný hrubý domácí produkt	*růst v %, s.c.*	**4,0**	**2,8**	**0,0**	**1,3**	**2,6**	**1,9**	**2,4**	2,1	2,4
Spotřeba domácností	*růst v %, s.c.*	4,2	0,5	-2,6	2,4	2,7	2,7	2,6	3,0	2,6
Spotřeba vládních institucí	*růst v %, s.c.*	1,5	0,4	3,2	3,1	2,2	1,7	2,3	1,7	2,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	*růst v %, s.c.*	6,7	6,3	4,2	-2,3	3,1	4,7	2,7	3,6	2,5
Příspěvek čistých vývozů k růstu HDP	*p.b., s.c.*	-2,8	-0,3	2,6	0,9	-0,6	-0,3	-0,4	-0,7	0,1
Příspěvek změny zásob k růstu HDP	*p.b., s.c.*	2,8	1,2	-3,0	-0,7	0,7	-0,7	0,3	0,2	0,0
Deflátor HDP	*růst v %*	**4,0**	**8,7**	**8,6**	**4,0**	**3,5**	**2,7**	**3,7**	2,9	3,7
Míra inflace spotřebitelských cen	*průměr v %*	**3,8**	**15,1**	**10,7**	**2,4**	**2,5**	**2,2**	**2,7**	2,5	2,8
Zaměstnanost (národní účty)	*růst v %*	**1,0**	**1,0**	**1,6**	**0,6**	**1,3**	**0,8**	**0,1**	0,2	-0,2
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	*průměr v %*	**2,8**	**2,2**	**2,6**	**2,6**	**2,8**	**3,0**	**2,8**	2,9	2,7
Objem mezd a platů (dom. koncept)	*růst v %, b.c.*	**7,2**	**9,1**	**8,8**	**6,1**	**7,3**	**7,8**	**6,2**	6,8	6,0
Saldo běžného účtu	*% HDP*	**-2,1**	**-4,7**	**-0,1**	**1,7**	**0,7**	**-0,4**	**-0,4**	-0,6	-0,4
Saldo sektoru vládních institucí	*% HDP*	**-5,0**	**-3,1**	**-3,7**	**-2,0**	**-2,1**	**-2,7**	**.**	-2,6	-2,8
Dluh sektoru vládních institucí	*% HDP*	**40,7**	**42,5**	**42,2**	**43,2**	**44,2**	**45,8**	**.**	45,6	47,0
Předpoklady:										
Měnový kurz CZK/EUR		**25,6**	**24,6**	**24,0**	**25,1**	**24,7**	**24,3**	**24,1**	24,3	24,1
Dlouhodobé úrokové sazby	*% p.a.*	**1,9**	**4,3**	**4,4**	**4,0**	**4,3**	**4,7**	**4,7**	4,6	4,7
Ropa Brent	*USD/barel*	**71**	**101**	**82**	**81**	**69**	**86**	**73**	91	79
HDP eurozóny	*růst v %, s.c.*	**6,4**	**3,7**	**0,6**	**1,0**	**1,3**	**0,9**	**1,4**	1,0	1,5

Zdroj: ČNB, ČSÚ, Eurostat, U. S. Energy Information Administration. Výpočty a predikce MF ČR.

Hrubý domácí produkt

GDP (*Gross Domestic Product*) je souhrnem v penězích vyjádřené veškeré finální produkce zboží a služeb vyrobené během jednoho roku na daném území (nejčastěji na území daného státu).
Výpočet GDP: výrobní, výdajová a důchodová metoda výpočtu

Výdajová metoda

GDP = C + Ig + G + NX

C - spotřební výdaje domácností

Ig – hrubé investiční výdaje firem

Ig = In + a

In – čisté investice

a – amortizace, opotřebení (stejný význam mají tzv. Ir – investice restituční nebo Io – Investice obnovovací)

G - výdaje vlády na nákup produktů a služeb

NX = X – M

X – vývoz; M – dovoz

Důchodová metoda (příjmová)

GDP = w + r + nii + p + Te + a

w - mzdy, r - renty, nii – čisté úroky, p - zisky,

Te - nepřímé daně, a – amortizace

Výrobní metoda (produktová)

GDP = součet **přidaných hodnot** všech jednotlivých producentů, resp. všech výrobních odvětví

Výpočtem je získán **nominální produkt**, tj. produkt vyjádřený v běžných cenách

Nominální hrubý domácí produkt (nGDP)

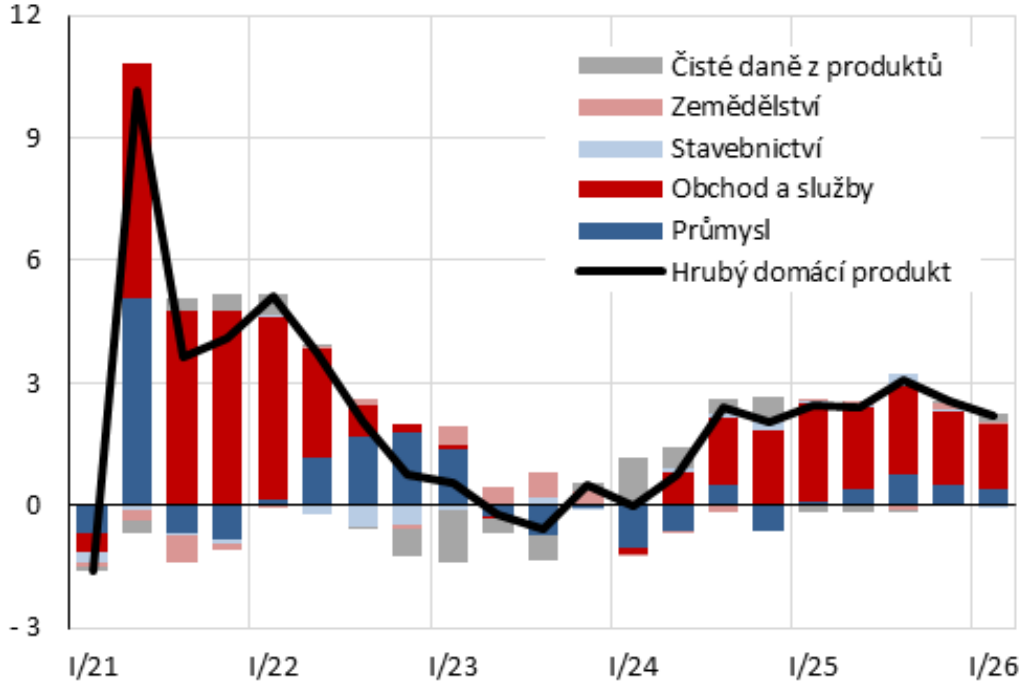
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
								Predikce	*Predikce*	*Výhled*	*Výhled*
Hrubý domácí produkt	*mld. Kč*	**5 828**	**6 308**	**7 050**	**7 660**	**8 069**	**8 573**	**8 969**	**9 531**	**10 034**	**10 531**
	růst v %	-1,0	8,2	11,8	8,6	5,3	6,2	4,6	6,3	5,3	5,0
Výdaje domácností na spotřebu	*mld. Kč*	**2 745**	**2 980**	**3 424**	**3 621**	**3 829**	**4 050**	**4 268**	**4 508**	**4 728**	**4 944**
	růst v %	-3,6	8,6	14,9	5,8	5,8	5,8	5,4	5,6	4,9	4,6
Výdaje vládních inst. na spotřebu	*mld. Kč*	**1 250**	**1 319**	**1 381**	**1 501**	**1 607**	**1 713**	**1 816**	**1 941**	**2 050**	**2 156**
	růst v %	9,5	5,5	4,8	8,6	7,1	6,6	6,0	6,9	5,6	5,2
Tvorba hrubého kapitálu	*mld. Kč*	**1 441**	**1 774**	**2 188**	**2 161**	**2 118**	**2 313**	**2 445**	**2 627**	**2 784**	**2 958**
	růst v %	-6,5	23,1	23,3	-1,2	-2,0	9,2	5,7	7,4	6,0	6,2
Fixní kapitál	*mld. Kč*	1 488	1 655	1 952	2 140	2 148	2 287	2 480	2 634	2 788	2 958
	růst v %	-1,9	11,2	17,9	9,6	0,4	6,5	8,5	6,2	5,8	6,1
Změna zásob a cenností	*mld. Kč*	-47	119	236	21	-30	26	-35	-7	-4	0
Saldo zahraničního obchodu	*mld. Kč*	**393**	**235**	**57**	**376**	**515**	**498**	**439**	**454**	**471**	**472**
Vývoz zboží a služeb	*mld. Kč*	3 949	4 450	5 105	5 239	5 580	5 729	6 058	6 442	6 791	7 119
	růst v %	-7,0	12,7	14,7	2,6	6,5	2,7	5,7	6,3	5,4	4,8
Dovoz zboží a služeb	*mld. Kč*	3 556	4 215	5 048	4 863	5 065	5 231	5 618	5 987	6 320	6 647
	růst v %	-8,5	18,5	19,7	-3,7	4,1	3,3	7,4	6,6	5,6	5,2

Zdroj: ČSÚ. Výpočty a predikce MF ČR

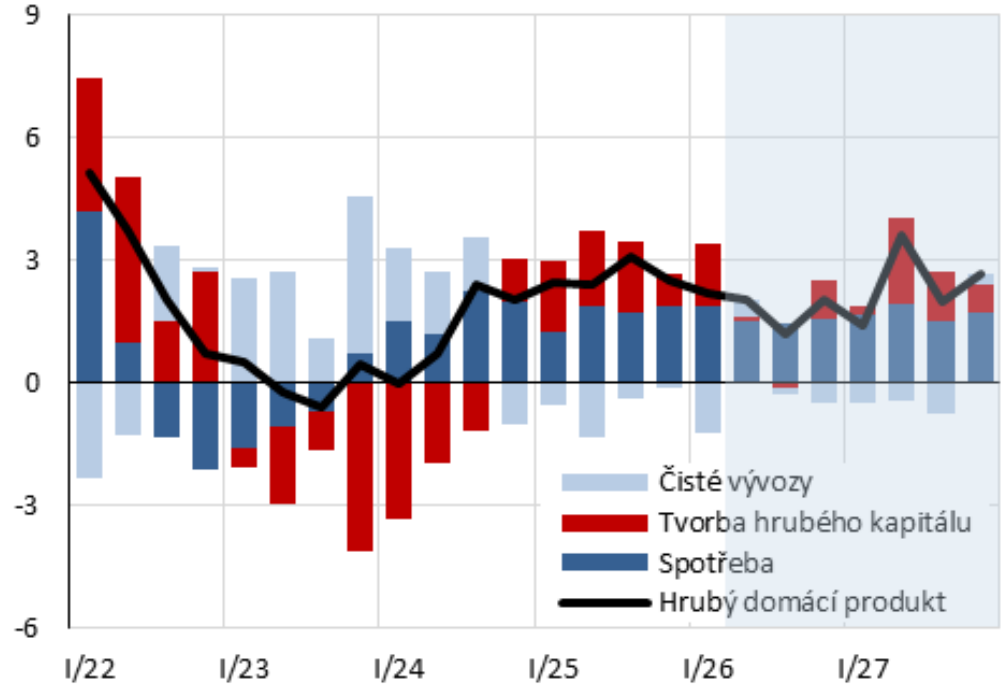
Reálný hrubý domácí produkt (rGDP)

$$rGDP = \frac{nGDP}{IPD}$$

Reálný hrubý domácí produkt vyjadřuje reálné množství zboží a služeb vyrobených v dané ekonomice za jeden rok, resp. jejich hodnotu očištěnou od změny cenové hladiny, tj. produkt vyjádřený ve stálých cenách

Meziroční růst reálného HDP v %, příspěvky v p. b.

Zdroje hrubého domácího produktu

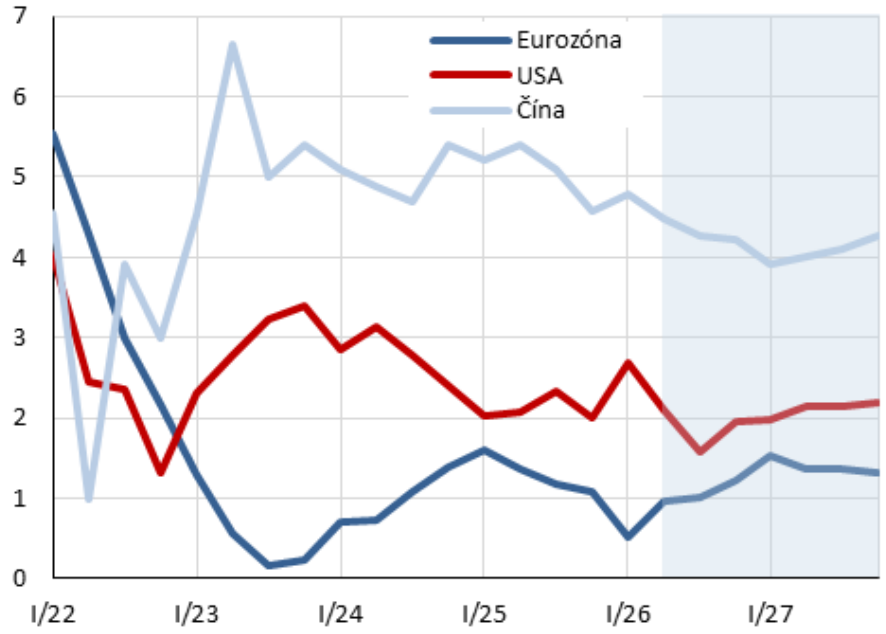
mezičtvrtletní růst reálného HDP v %, přísp. v p. b., sezónně očištěno

Reálný hrubý domácí produkt (GDP)

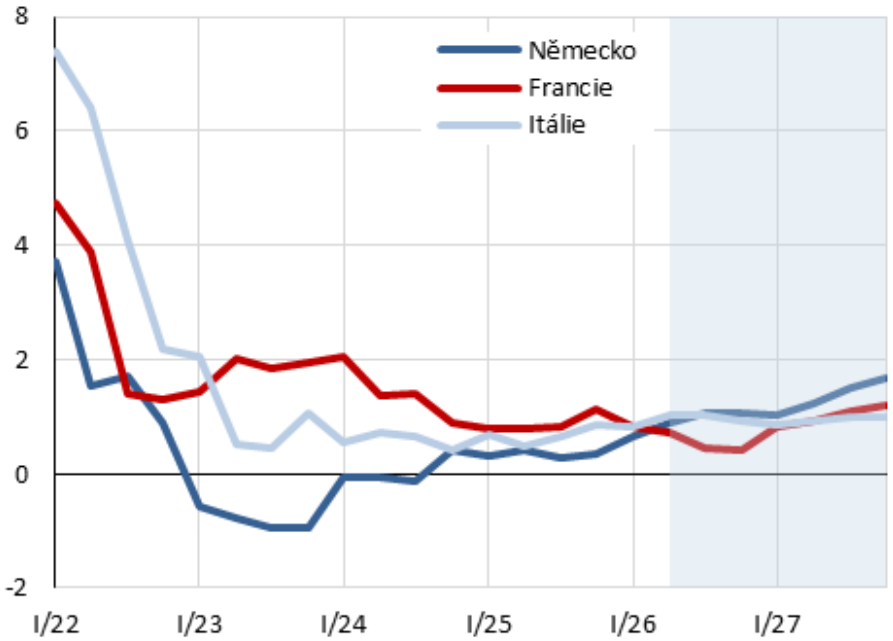
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
								Predikce	*Predikce*	*Výhled*	*Výhled*
Hrubý domácí produkt	*mld. Kč 2020*	**5 828**	**6 063**	**6 236**	**6 239**	**6 321**	**6 487**	**6 607**	**6 768**	**6 936**	**7 103**
	růst v %	-5,3	4,0	2,8	0,0	1,3	2,6	1,9	2,4	2,5	2,4
	růst v % [1)]	-5,3	4,0	2,9	0,2	1,1	2,7	1,9	2,3	2,7	2,4
Výdaje domácností na spotřebu	*mld. Kč 2020*	**2 745**	**2 859**	**2 874**	**2 800**	**2 867**	**2 944**	**3 023**	**3 102**	**3 177**	**3 247**
	růst v %	-6,4	4,2	0,5	-2,6	2,4	2,7	2,7	2,6	2,4	2,2
Výdaje vládních inst. na spotřebu	*mld. Kč 2020*	**1 250**	**1 268**	**1 273**	**1 313**	**1 354**	**1 384**	**1 407**	**1 440**	**1 470**	**1 499**
	růst v %	4,1	1,5	0,4	3,2	3,1	2,2	1,7	2,3	2,1	2,0
Tvorba hrubého kapitálu	*mld. Kč 2020*	**1 441**	**1 708**	**1 881**	**1 767**	**1 685**	**1 782**	**1 821**	**1 893**	**1 957**	**2 035**
	růst v %	-9,3	18,5	10,2	-6,1	-4,7	5,7	2,2	4,0	3,4	4,0
Fixní kapitál	*mld. Kč 2020*	1 488	1 589	1 689	1 760	1 719	1 773	1 857	1 907	1 969	2 045
	růst v %	-4,8	6,7	6,3	4,2	-2,3	3,1	4,7	2,7	3,2	3,8
Změna zásob a cenností	*mld. Kč 2020*	-47	119	192	7	-34	9	-36	-14	-12	-9
Vývoz zboží a služeb	*mld. Kč 2020*	**3 949**	**4 271**	**4 491**	**4 597**	**4 697**	**4 848**	**5 054**	**5 264**	**5 469**	**5 660**
	růst v %	-8,5	8,2	5,1	2,3	2,2	3,2	4,3	4,1	3,9	3,5
Dovoz zboží a služeb	*mld. Kč 2020*	**3 556**	**4 043**	**4 284**	**4 232**	**4 273**	**4 464**	**4 697**	**4 934**	**5 143**	**5 347**
	růst v %	-8,4	13,7	5,9	-1,2	1,0	4,5	5,2	5,0	4,2	4,0

Zdroj: ČSÚ. Výpočty a predikce MF ČR; 1) z dat očištěných o vliv sezónnosti a nestejného počtu pracovních dní

Reálný hrubý domácí produkt (GDP)

Mezičtvrtletní růst v %, sezónně očištěno

Meziroční růst v %, sezónně očištěno

Reálný hrubý domácí produkt

meziroční reálný růst v %

		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 Predikce	2027 Predikce
USA	*růst v %*	**3,0**	**2,6**	**-2,1**	**6,2**	**2,5**	**2,9**	**2,8**	**2,1**	**2,1**	**2,1**
Čína	*růst v %*	**6,9**	**6,2**	**2,0**	**8,9**	**3,1**	**5,4**	**5,0**	**5,1**	**4,4**	**4,1**
Spojené království	*růst v %*	**1,6**	**1,3**	**-10,0**	**8,5**	**5,1**	**0,3**	**1,0**	**1,3**	**1,2**	**1,4**
Evropská unie	*růst v %*	**2,0**	**1,9**	**-5,7**	**6,3**	**3,6**	**0,6**	**1,2**	**1,5**	**1,2**	**1,6**
Eurozóna	*růst v %*	**1,8**	**1,6**	**-6,1**	**6,4**	**3,7**	**0,6**	**1,0**	**1,3**	**0,9**	**1,4**
Německo	*růst v %*	**1,3**	**1,1**	**-4,4**	**3,9**	**2,0**	**-0,8**	**0,0**	**0,3**	**0,9**	**1,4**
Francie	*růst v %*	**1,6**	**2,1**	**-7,6**	**6,8**	**2,8**	**1,8**	**1,4**	**0,9**	**0,6**	**1,0**
Itálie	*růst v %*	**0,7**	**0,4**	**-9,0**	**8,8**	**5,0**	**1,0**	**0,6**	**0,7**	**0,9**	**0,9**
Rakousko	*růst v %*	**2,4**	**1,7**	**-6,4**	**5,0**	**5,4**	**-0,7**	**-0,8**	**1,0**	**0,8**	**1,2**
Maďarsko	*růst v %*	**5,6**	**5,1**	**-4,5**	**7,2**	**4,2**	**-0,7**	**0,7**	**0,4**	**2,0**	**2,8**
Polsko	*růst v %*	**6,1**	**4,5**	**-2,1**	**6,9**	**5,6**	**0,2**	**3,1**	**3,6**	**3,2**	**2,8**
Slovensko	*růst v %*	**4,1**	**2,3**	**-2,6**	**5,7**	**0,5**	**2,1**	**1,9**	**0,8**	**0,8**	**1,8**

Zdroj: ČSÚ. Výpočty a predikce MF ČR

Ukazatele ekonomické výkonnosti

Čistý domácí produkt **NDP** představuje GDP ponížený o amortizaci

NDP = GDP – a

Národní důchod **NI** je souhrnem veškerých důchodů (před zdaněním) plynoucích z využívání výrobních faktorů při produkci

NI = w + r + nii + p

Disponibilní důchod **YD**

YD = GDP – TA + TR = Y – TA + TR

TA - celkový objem daní a sociálního a zdravotního pojištění

TR - objem transferových plateb

Hrubý národní důchod **GNI** dříve hrubý národní produkt **GNP** zahrnuje finální produkci vytvořenou výrobními činiteli ve vlastnictví občanů dané země

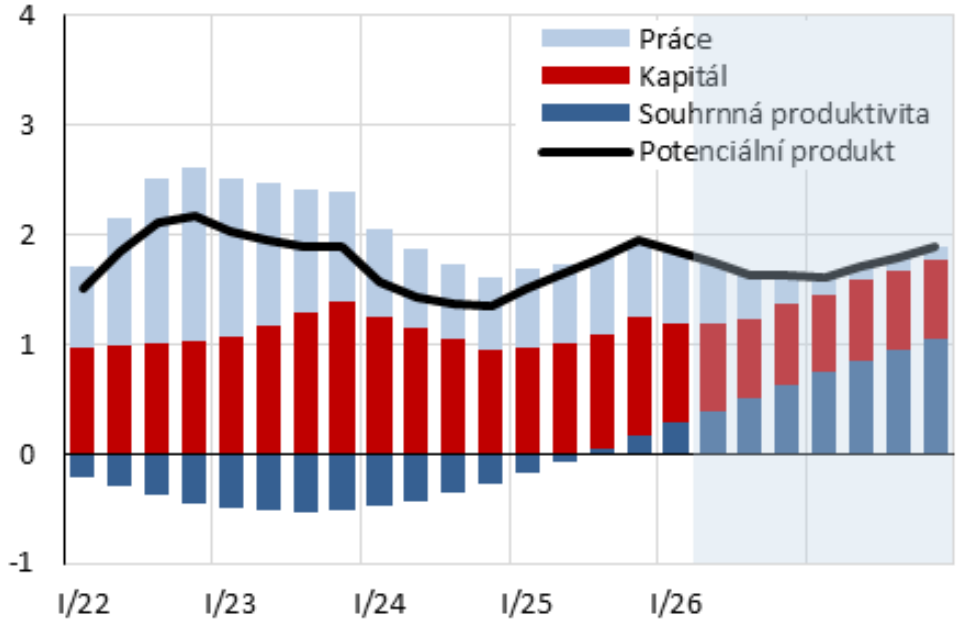
GNI = GNP = GDP + NPI

NPI = čisté příjmy domácích ekonomických subjektů z majetku nebo podnikání v zahraničí

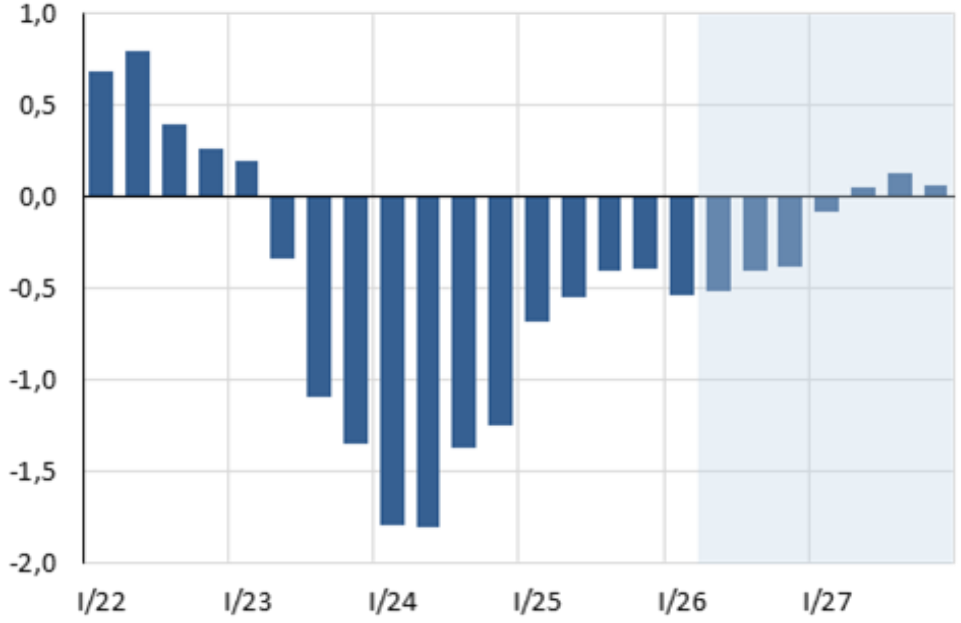
Potenciální produkt Y* vyjadřuje objem produkce, který může být v určité ekonomice vyroben při plném a zcela efektivním využití všech výrobních vstupů a kapacit

Potenciální produkt a produkční mezera

		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
								Predikce	*Predikce*	*Výhled*	*Výhled*
Produkční mezera	*%*	**-3,1**	**-0,5**	**0,5**	**-0,7**	**-1,6**	**-0,5**	**-0,5**	**0,0**	**0,6**	**0,6**
Potenciální produkt	*růst v %*	**1,4**	**1,0**	**1,9**	**1,9**	**1,4**	**1,7**	**1,7**	**1,7**	**2,1**	**2,4**
Příspěvky											
Trend souhrnné produktivity fak	*p. b.*	0,6	0,1	-0,3	-0,5	-0,4	0,0	0,5	0,9	1,2	1,4
Zásoba kapitálu	*p. b.*	1,5	0,6	1,3	1,1	1,2	0,9	0,6	0,7	0,9	0,8
Obyvatelstvo 15+	*p. b.*	0,1	-0,1	1,1	0,8	0,3	0,2	0,0	-0,2	0,1	0,2
Míra zaměstnanosti	*p. b.*	-0,8	0,5	-0,7	0,2	-0,1	0,4	0,4	0,1	-0,1	0,0
Průměrné odpracované hodiny	*p. b.*	0,0	0,0	0,5	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0

meziroční růst v %, příspěvky v procentních bodech

v % potenciálního produktu

Spotřeba a investice

Spotřeba (a úspory)

- Keynesova teorie spotřeby
- Model mezičasové volby
- Hypotéza životního cyklu
- Teorie permanentního důchodu

Investice

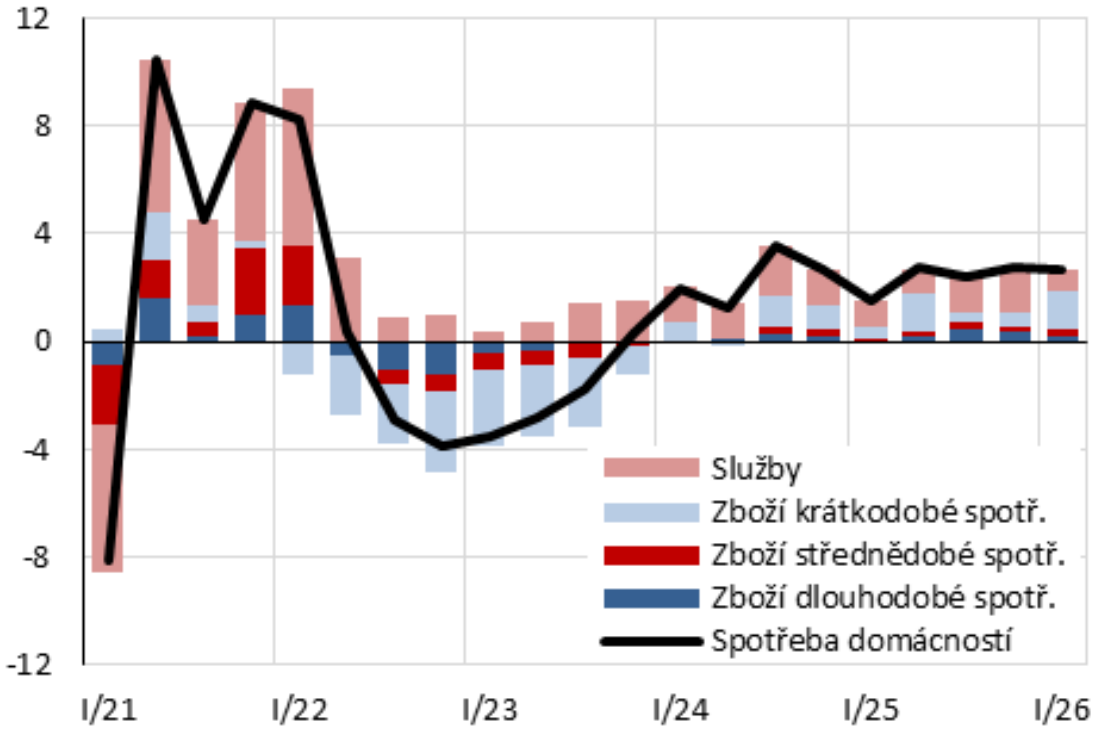
- Členění investic
- Hrubé investice
- Investice do zásob

Spotřeba

Spotřeba – výdaj, ze kterého poptávajícím vyplývá přímé uspokojení potřeb.

spotřebu členíme na:
1) spotřebu předmětů **krátkodobé** spotřeby – spotřební výdaje za potraviny, nápoje, tabák, hygienické potřeby apod.;
2) spotřebu předmětů s**střednědobé** spotřeby – spotřební výdaje za televizor, chladnička, mobilní telefon, osobní počítač apod.;
3) spotřebu předmětu **dlouhodobé** spotřeby – spotřební výdaje za např. výdaje na pořízení rodinného domu či bytu, splátky hypotéky, osobní automobil, garáž a apod.;
4) spotřební výdaje **za služby** – spotřební výdaje za např. zdraví, vzdělávání, pojištění, dopravu apod.

Spotřeba domácností

domácí pojetí, meziroční růst reálné spotřeby v %, příspěvky v p. b.
Zdroj: ČSÚ. Výpočty MF ČR.

Spotřební funkce - Keynes

Vztah mezi spotřebními výdaji C a velikostí důchodu YD

C = f(YD)

YD = Y – TA + TR

TA = (Ta + tY)

Ta - autonomní daně, t – daňová sazba

YD = C + S

C = Ca + cYD

Ca – autonomní spotřeba

cYD – indukovaná spotřeba

c – mezní (marginální) sklon ke spotřebě (c = MPC)

$$MPC = c = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

Mezní sklon ke spotřebě MPC = c navýšení spotřebních výdajů domácností v případě, že disponibilní důchod vzroste o jednu peněžní jednotku.

Disponibilní důchod YD – část z celkového důchodu, který mají domácnosti skutečně k dispozici, tj. se kterým mohou reálně nakládat (použít jej na spotřební výdaje nebo na úspory).

Průměrný sklon ke spotřebě APC je podíl celkové spotřeby domácností na jejich disponibilním důchodu.
APC = C/YD

Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz (1936)
Jak vyslovovat John Maynard Keynes:
https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/pronunciation/english/john-maynard-keynes

Úsporová funkce -Keynes

Analogicky ke spotřebě:

S = - Sa + sYD

Sa - autonomní úspory (zdroje: úspory, prodej majetku, úvěry)

sYD - indukované úspory

s = MPS je mezní (marginální) sklon ke úsporám; 0 < s < 1

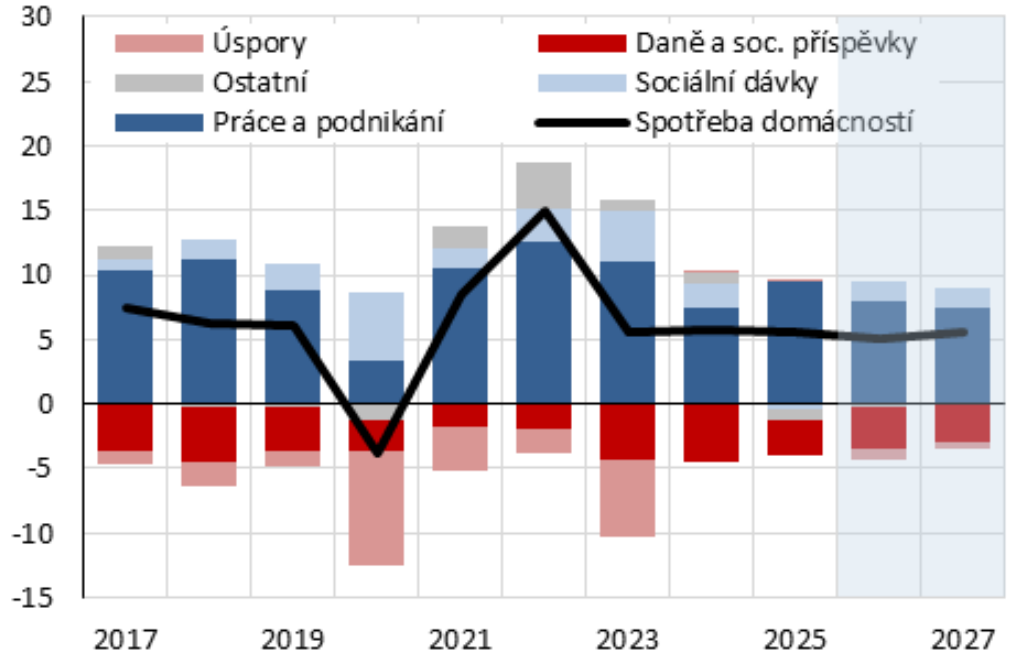
$$MPS = s = \frac{\Delta S}{\Delta Y}$$

$c + s = 1$

$$APS = \frac{S}{Y}$$

Průměrný sklon k úsporám (APS)

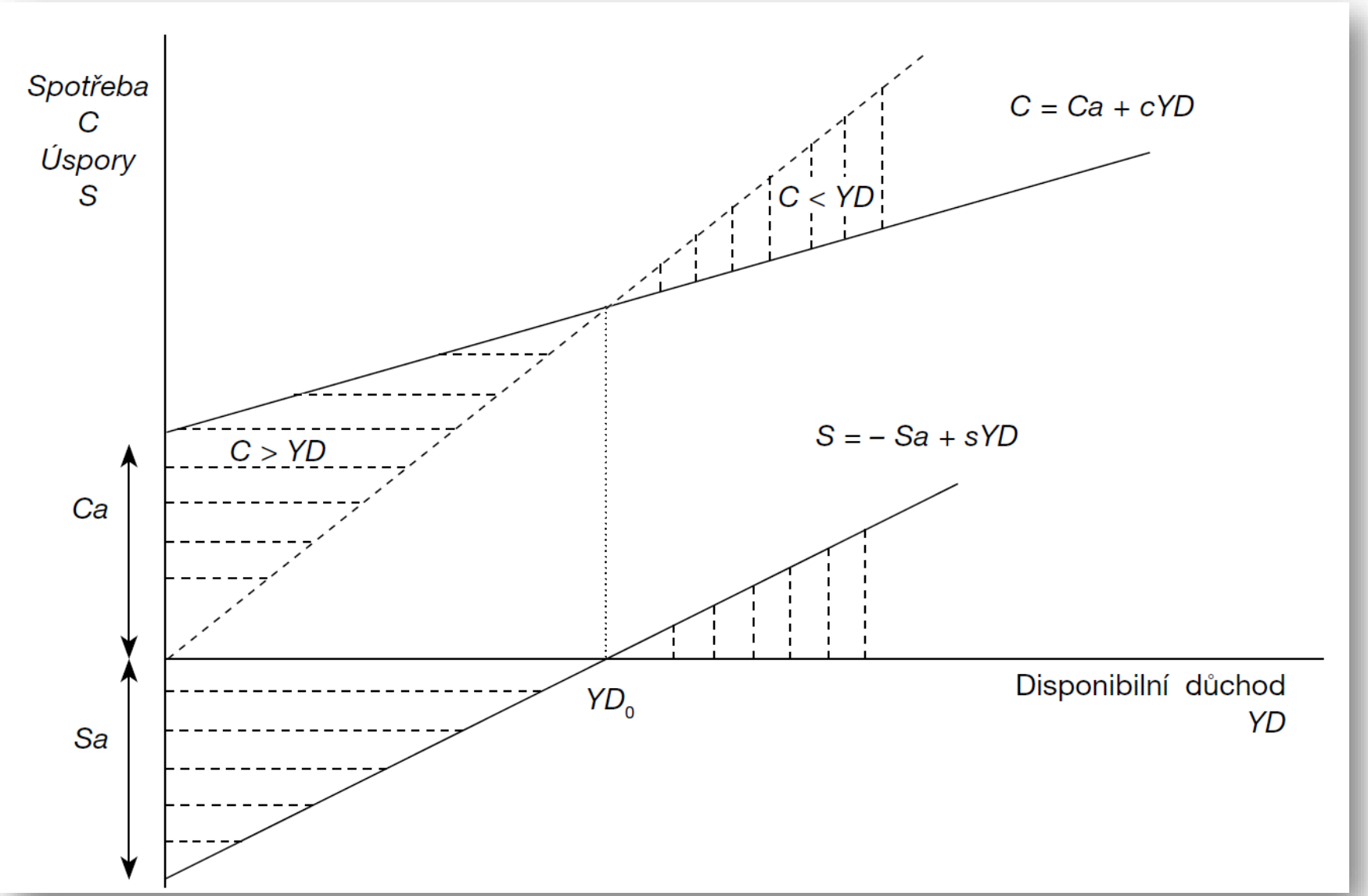

Spotřeba domácností

národní pojetí, meziroční růst nominální spotřeby v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ. Výpočty a predikce MF ČR.

Keynesova spotřební a úsporová funkce

Vlastnosti **spotřební funkce:**

- krátkodobá spotřeba
- část spotřeby silně závisí na běžném disponibilním důchodu
- průměrný sklon ke spotřebě s růstem disponibilního důchodu klesá
- průměrný sklon k úsporám s růstem disponibilního důchodu roste

X

Empirie:

- na základě krátkodobých dat je vztah mezi běžným důchodem a spotřebou neproporcionální (APC klesá s růstem běžného důchodu)
- x ale na základě dlouhodobých dat je tento vztah proporcionální (APC je konstantní).

Teorie spotřeby – dlouhodobé hledisko

Empirické výzkumy ve 40. letech neprokázaly platnost Keynesova základního psychologického zákona – vedly k závěru o určité stabilitě podílu C na YD

- model mezičasové volby
- teorie životního cyklu
- teorie permanentního důchodu

Model mezičasové volby- Fischer

- Mikroekonomický model, jenž zkoumá, jak se jeden spotřebitel rozhoduje o své spotřebě během různých období života.

- Dvě období:
  - současnost
  - budoucnost.

- **Cíl**: **maximalizace celoživotního užitku při určitém rozpočtovém omezení**, které závisí na velikosti současného disponibilního důchodu, očekávaného budoucího důchodu a úrokové míry.

Irving Fisher: *The Theory of Interest (1930)*

Výše spotřeby závisí na:

- **důchodu v obou obdobích**,
- **úrokové míře,** a na
- **preferencích spotřebitele.**

Nejlepší možná kombinace současné a budoucí spotřeby je determinována:

- preferencemi mezi současnou a budoucí spotřebou,
- výší současného a budoucího disponibilního důchodu,
- úrokovou mírou.

Teorie životního cyklu (Modigliani)

Franco Modigliani, Richard Brumberg a Albert Ando (1954, resp. 1963)

Spotřebitel (domácnost) chce maximalizovat svůj užitek během celého života a chce udržovat přibližně rovnoměrnou spotřebu ve všech obdobích života

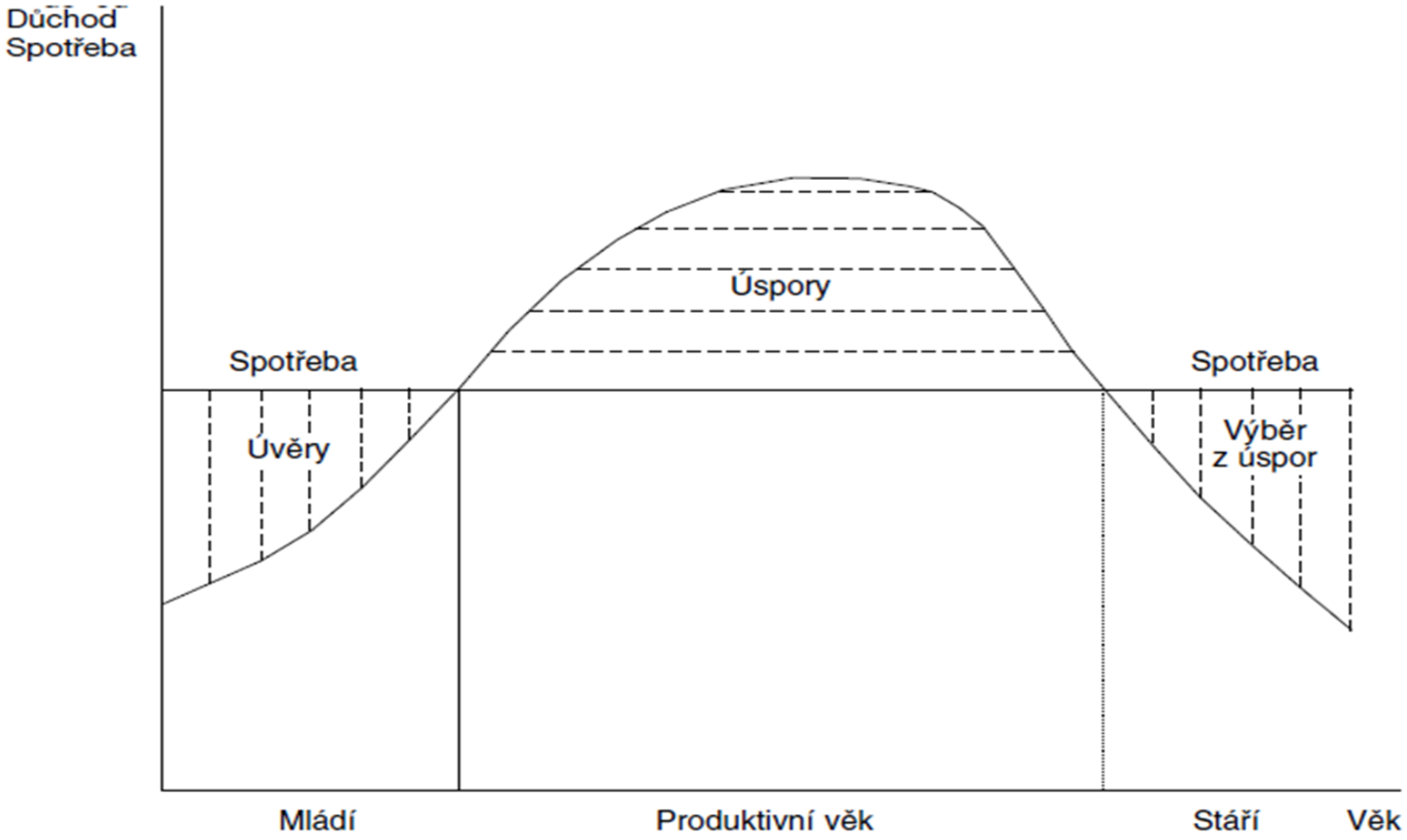
Tři základní období:

- mládí - spotřeba hrazena z půjček a úvěrů
- produktivní věk – spotřeba je hrazena z důchodu, z důchodu jsou spláceny půjčky a zároveň jsou tvořeny úspory na stáří
- stáří – spotřeba hrazena z úspor

Celoživotní spotřeba závisí na:

- očekávané délce života a pracovní aktivitě
- celkových zdrojích (majetek, příjem ze současné a budoucí práce)
- vývoji důchodu a spotřeby v životním cyklu

Teorie životního cyklu (Modigliani)

- **Spotřeba** je v průběhu věku relativně stabilní, tj. prakticky nezávisí na stáří spotřebitelů, neboť spotřebitelé chtějí držet stabilní životní úroveň vyjádřenou stabilní úrovní spotřeby po celou dobu jejich života.
- **Příjmy** (a bohatství) jsou naopak v závislosti na věku nerovnoměrné.

Rozhodnutí o podílu spotřeby a úspor na důchodu je samozřejmě závislé na mnoha dalších faktorech, jako je např. velikost úrokové míry, úvěrová politika obchodních bank, hospodářská politika státu.

Teorie životního cyklu (Modigliani)

Jestliže chce mít člověk **rovnoměrnou celoživotní spotřebu**, utratí každý rok právě 1/L ze svých celoživotních zdrojů.

$$C_t = \frac{1}{L}(Y_t + (P-1)Y^e + W_t)$$

C_t - spotřeba v roce t

Y_t - důchod v roce t

Y^e - průměrný očekávaný důchod v dalších letech práce

L - počet let života

P - počet odpracovaných let

W_t - majetek (bohatství) na začátku roku t

Protiargumenty:

- odhad délky života
- předpoklad dokonale předvídatelného disponibilního důchodu v budoucích letech života (včetně daní, sociálních dávek atd.)
- úspory mohou sloužit jako dědictví, nikoliv jako zajištění (spotřeba) ve stáří
- neochota bank půjčovat mladým lidem

Teorie permanentního důchodu (Friedman)

Permanentní důchod – průměrná (roční) výše důchodu, kterou spotřebitelé na základě minulých i současných zkušeností očekávají v budoucnu.

Spotřeba závisí na tzv. permanentním důchodu (příjmu) $C = c \cdot Y^P$

Spotřebitel bude pro daný časový okamžik vydávat na spotřebu jen část dlouhodobého důchodu (příklad měsíční mzdy a spotřeby)

Permanentní důchod Y^P je průměrný dlouhodobý **očekávaný** důchod, který bude záviset na očekávaném důchodu z práce a na očekávaném důchodu z držených finančních aktiv.

Běžný disponibilní důchod kolísá kolem permanentního důchodu

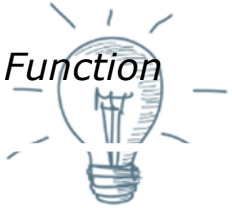
Přizpůsobení mezi změnami běžného důchodu a spotřebou umožňují půjčky a úspory

Pokud roste důchod, rostou úspory a naopak

Důsledky hypotézy:

- Dlouhodobě je APC stabilní (závisí na permanentním důchodu)
- Krátkodobě APC kolísá (kolísá běžný disponibilní důchod)

Milton Friedman: A Theory of Consumption Function (1957)

Investice

Investice – výdaj, kdy se ekonomický subjekt vzdává spotřeby v současnosti s výhledem na vyšší spotřební možnosti v budoucnosti. Investice je rovněž možné definovat specifičtěji jako výdaj použitý na obnovu nebo navýšení kapitálu

Investice jsou jedním z hlavních faktorů, jež ovlivňují ekonomický růst (tj. růst potenciálního produktu).

Vykazují značnou fluktuaci, která je silně spojena s fluktuací celkového HDP (chovají se procyklicky).

Hrubá tvorba fixního kapitálu (fixní investice) - rozdíl mezi pořízením a úbytkem hmotných a nehmotných stálých aktiv. V národních účtech jsou pod hrubou tvorbou kapitálu zachyceny i výdaje státu na investice (G).

- investice do budov, strojů a zařízení, které financují firmy
- investice domácností do nových bytů a domů
- v průběhu svého používání se opotřebovávají

Změna stavu zásob – rozdíl mezi stavem zásob na konci a začátku sledovaného období

- finální statky, které jsou určeny k prodeji
- materiál (meziprodukt), který je určen pro další použití ve výrobě

Čisté pořízení cenností - přírůstky a úbytky cenností, které držitelé vlastní za účelem uchování hodnot

Reálné investice x finanční investice x investice do lidského kapitálu

Investice je toková veličina x **kapitál** je stavová veličina

Hrubá tvorba fixního kapitálu

Hrubé investice jsou rozdílem mezi stavem kapitálu v současném období a minulém období navýšený o velikost opotřebení kapitálu.

Opotřebení kapitálu přitom vyjadřuje tzv. restituční investice (obnovovací investice, amortizace).

a – odpisy (opotřebení kapitálu)

$$I_t = K_t - K_{(t-1)} + a \cdot K_{(t-1)}$$

Stav kapitálu na konci daného roku je určen tak, že od stavu kapitálu na konci předcházejícího roku odečteme roční opotřebení kapitálu a přičteme hrubé investice realizované v průběhu daného roku.

$$K_t = K_{(t-1)} - a \cdot K_{(t-1)} + I_t$$

Investice do zásob

Změna stavu zásob tvoří součást tvorby hrubého kapitálu, tj. investic.

Materiál a suroviny, výrobní zásoby, zásoby hotových výrobků

Investice do zásob je možné rozdělit na **plánované a neplánované**.

Plánované –zabezpečení kontinuity výroby nebo pro plynulé pokrytí požadavků svých zákazníků

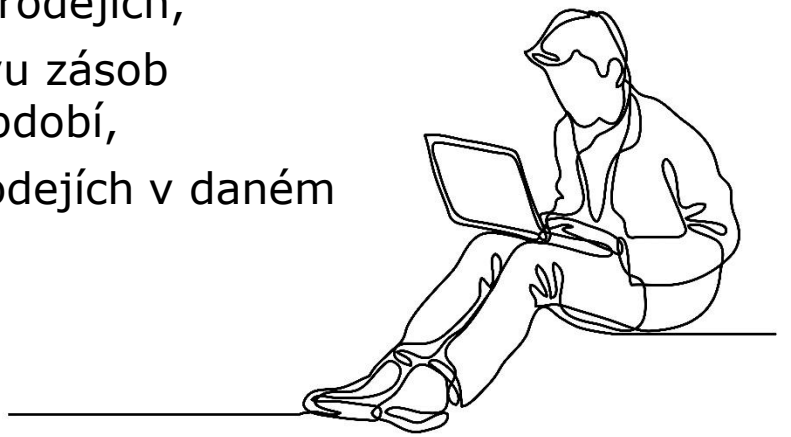
Neplánované - z důvodu neočekávaného vývoje prodejů firem

Hospodářský cyklus je výrazně spojen s kolísáním investic do zásob

Zásoby závisí

- na časovém přizpůsobení skutečného stavu zásob na optimální úroveň,
- na očekávaných prodejích,
- na konečném stavu zásob předcházejícího období,
- na skutečných prodejích v daném časovém období a
- na úrokové míře.

Investice

Investice jako složka hrubého domácího produktu:

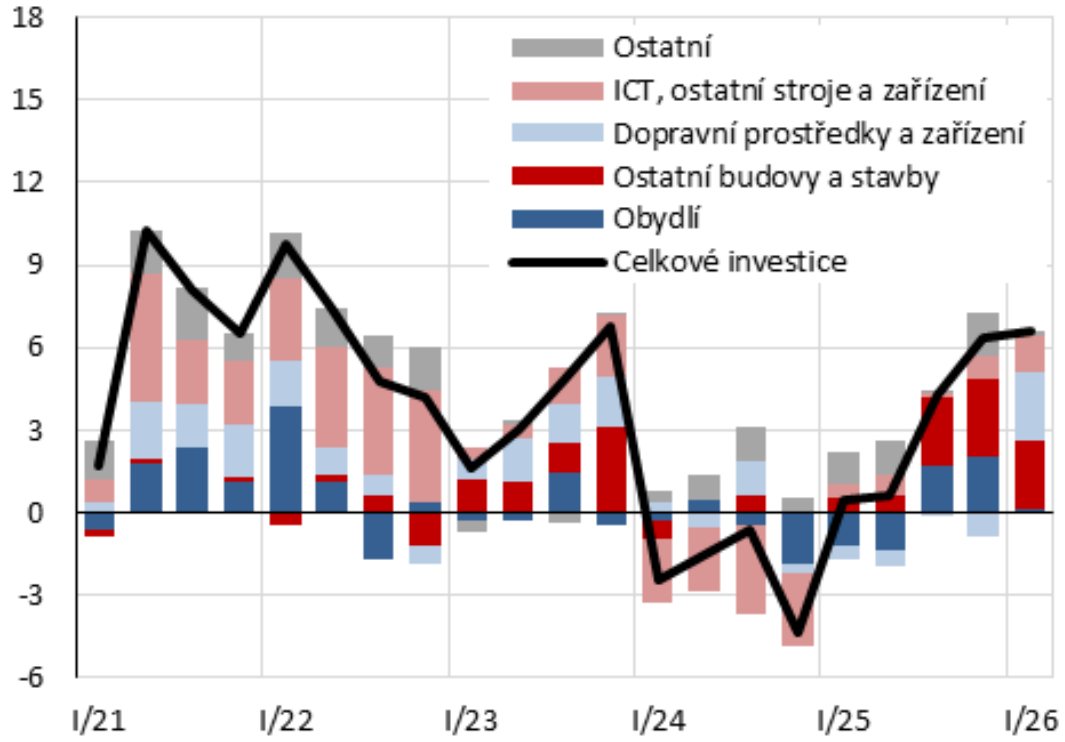
$$I_t = \varepsilon(K_{Et} - K_{(Et-1)}) = \varepsilon\,(v \cdot Y_t - v \cdot Y_{(t-1)}) = \varepsilon \cdot v \cdot \Delta Y$$

Investice závisí na:

- celkovém produktu GDP,
- plánovaném rozložení investic mezi jednotlivé roky (koeficient ε),
- poměru mezi dodatečnými náklady na práci a dodatečnými náklady na kapitál (koeficient v), čím je tento podíl vyšší, tím je výhodnější substituovat práci relativně levnějším kapitálem.

Věcné členění investic

meziroční růst reálné THFK v %, příspěvky v p. b.

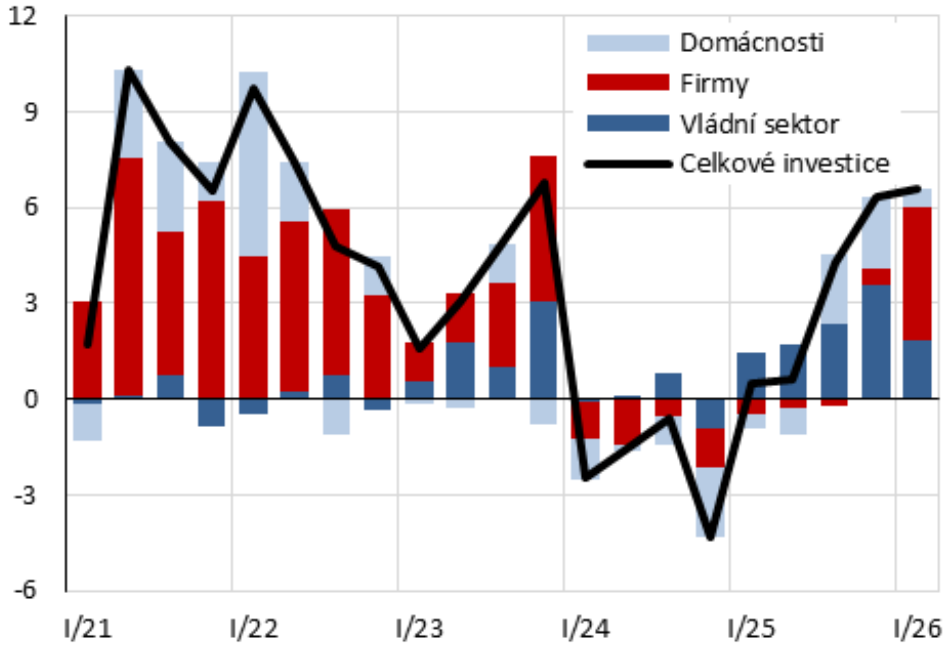

Zdroj: ČSÚ. Výpočty MF ČR.

Investice

Sektorové členění investic

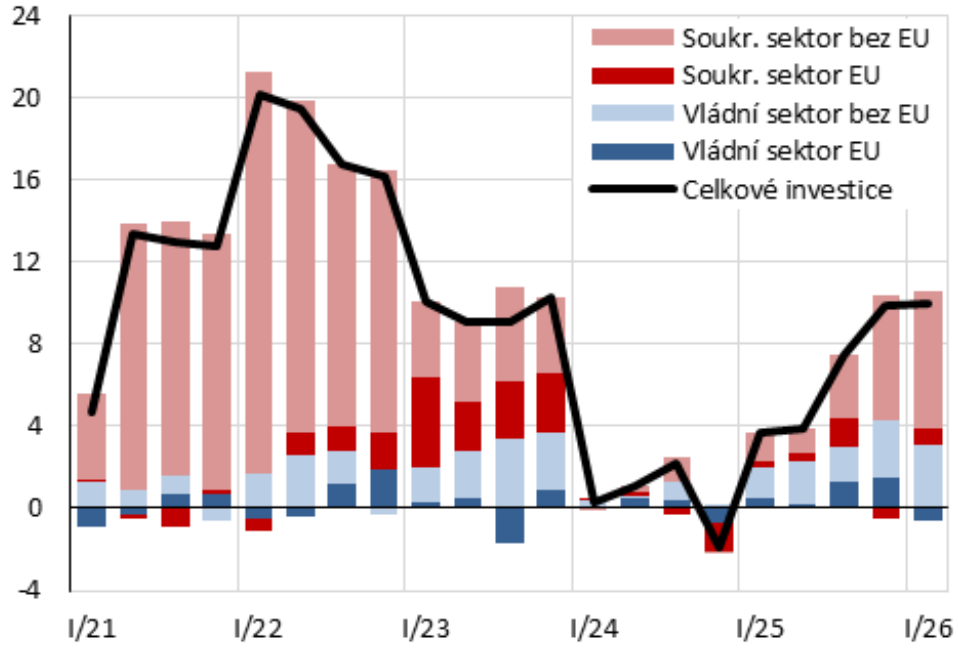
meziroční růst reálné THFK v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ. Výpočty MF ČR.

Zdroje financování investic

meziroční růst nominálních THFK v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ. Výpočty MF ČR.

Vládní sektor

Vládní sektor je součástí **veřejného sektoru.**

Funkce veřejného sektoru:

1. poskytuje statky a služby kolektivní a individuální spotřeby;
2. přerozděluje příjmy a bohatství;
3. stabilizuje ekonomický vývoj.

Veřejný sektor (veřejná správa) = vládní sektor (státní správa) + veřejné nefinanční podniky (samospráva).

Vládní sektor ČR: státní rozpočet

Příjmy státního rozpočtu

- Daň z příjmů, právnické osoby
- Daň z příjmů, fyzické osoby
- Daň z přidané hodnoty
- Spotřební daně
- Pojistné na sociální zabezpečení
- Majetkové daně
- Ostatní daňové příjmy
- Nedaňové příjmy

Výdaje státního rozpočtu

- Neinvestiční nákupy
- Platy
- Transfery podnikům
- Transfery veřejným rozpočtům a příspěvkovým organizacím
- Důchody
- Podpora v nezaměstnanosti
- Ostatní sociální dávky
- Státní sociální podpora
- Odvody do rozpočtu EU
- Běžné výdaje na státní dluh
- Investiční nákupy
- Kapitálové transfery podnikům
- Kapitálové transfery veřejným rozpočtům a příspěvkovým organizacím

Výdaje státního rozpočtu ČR

Mandatorní neboli ze zákona povinné výdaje tvoří největší část celkových výdajů.

- V České republice mandatorní výdaje tvoří 50-60 % veřejných výdajů.
- Mezi povinné výdaje patří např. dávky důchodového pojištění, nemocenské pojištění, sociální dávky, podpory v nezaměstnanosti, výdaje na dluhovou službu, nebo výdaje na volby.
- Mezi mandatorní výdaje, které jsou vázány smluvními závazky patří např. odvody do rozpočtů EU a mezinárodních organizací, nebo dotace na obnovitelné zdroje.

Quasi-mandatorní výdaje a jejich plnění není sice podmíněno zákonem, ale tyto výdaje se rovněž považují za nezbytné.

- Jedná se o výdaje spojené s chodem státu. Mezi ně patří např. platy státních zaměstnanců, pracovníků organizačních složek státu a příspěvkových organizací, nebo výdaje na obranu a tak podobně.

Ostatní nemandatorní výdaje nejsou povinnými výdaji, a tudíž je stát může podle aktuální ekonomické situace regulovat.

- Ostatními výdaji jsou např. výdaje na dopravní infrastrukturu, školství, sport atd.

Výdaje státního rozpočtu se z pohledu ekonomické teorie dělí na:

- transferové platby **TR** – jednosměrné platby, které nejsou kryty protihodnotou ve formě výrobku nebo služby (např. starobní důchody, sociální podpory, ….)
- výdaje vlády na nákup produktů a služeb **G** - jsou kryty protihodnotou ve formě výrobku nebo služby (např. školství, zdravotnictví, nákup automobilů, vojenské výdaje, ….)

Deficit státního rozpočtu

$$BS = \sum PŘÍJMY - \sum VÝDAJE = TA - (TR + G) = Ta + t \cdot Y - TR - G$$

Státní rozpočet:

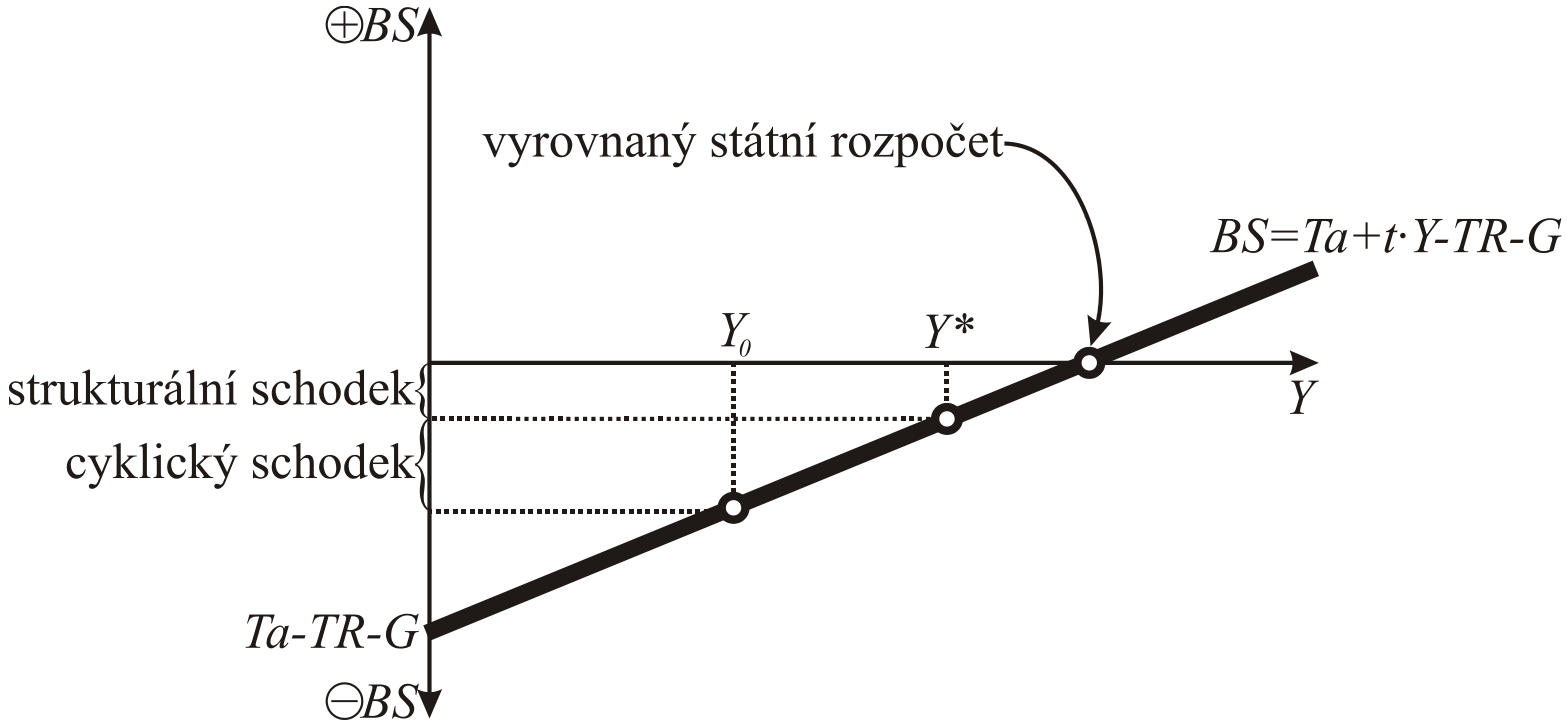
- Schodkový (deficitní) státní rozpočet
- Přebytkový státní rozpočet
- Vyrovnaný státní rozpočet

Skutečné, strukturální a cyklické saldo rozpočtu

skutečné saldo

$BS = Ta + tY - TR - G$

strukturální saldo

$BS^* = Ta + tY^* - TR - G$

cyklické saldo = skutečné saldo – strukturální saldo

Deficit a dluh vládního sektoru

Celkové saldo (deficit/přebytek) je rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými výdaji vládních institucí

Primární saldo (deficit/přebytek) je rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými výdaji vládních institucí bez placených úroků (z dluhu)

- je silně ovlivněn hospodářským cyklem (působení automatických stabilizátorů fiskální politiky)

Strukturální saldo (deficit/přebytek) je saldo vládních institucí očištěné o cyklické faktory

Rozdíly v údajích pro cyklicky očištěný deficit vyjadřují tzv. **fiskální úsilí** (dopad diskrečních opatření fiskální politiky)

- Záporná hodnota: meziroční zvýšení cyklicky očištěného deficitu vládního sektoru, popř. snížení cyklicky očištěného přebytku – vláda prováděla expanzivní fiskální politiku – diskrečně snižovala příjmy nebo zvyšovala výdaje
- Kladná hodnota: vláda prováděla restriktivní fiskální politiku

Zadlužení vzniká kumulací deficitů vládního sektoru

Fiskální pravidla: hranice pro deficit vládních institucí je 3% GDP a v případě dluhu je 60 % GDP

Státní rozpočet ČR v kostce

https://mf.gov.cz/cs/rozpoctova-politika/statni-rozpocet/rozpocet-v-kostce

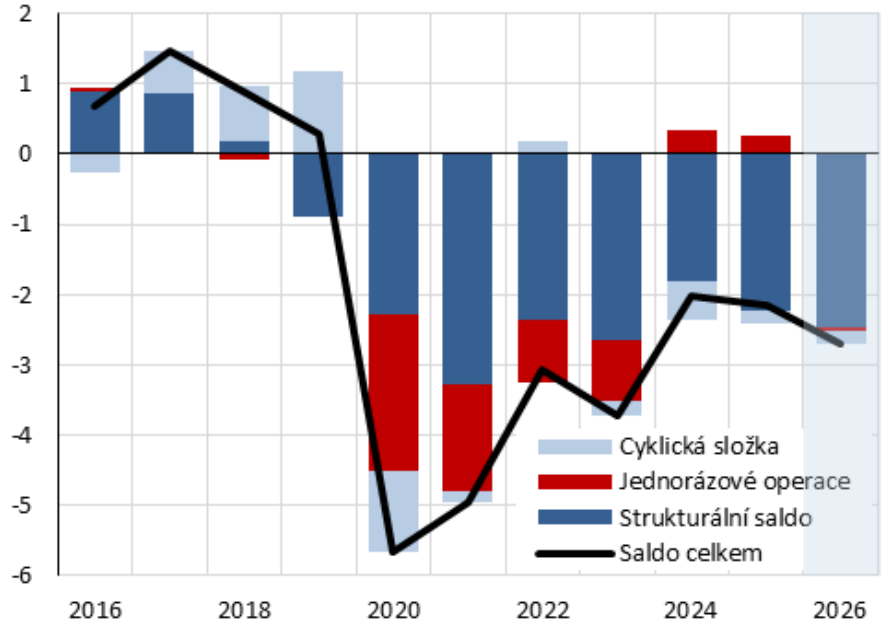
ÚHRNNÁ BILANCE PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU 2026

UKAZATEL **2026**	V KČ
Příjmy státního rozpočtu celkem	2 117 837 146 587
Výdaje státního rozpočtu celkem	2 427 837 146 587
z toho: finanční vztahy k rozpočtům: — krajů	2 226 050 900
— obcí v úhrnech po jednotlivých krajích	10 206 356 400
— finanční vztah k rozpočtu hlavního města Prahy	1 298 393 800
Saldo	-310 000 000 000
— změna stavu státního dluhu	313 601 560 842
— změna stavu na účtech státních finančních aktiv	-3 601 560 842

SROVNÁNÍ ZÁKLADNÍCH UKAZATELŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU 2020—2026 V MLD. KČ

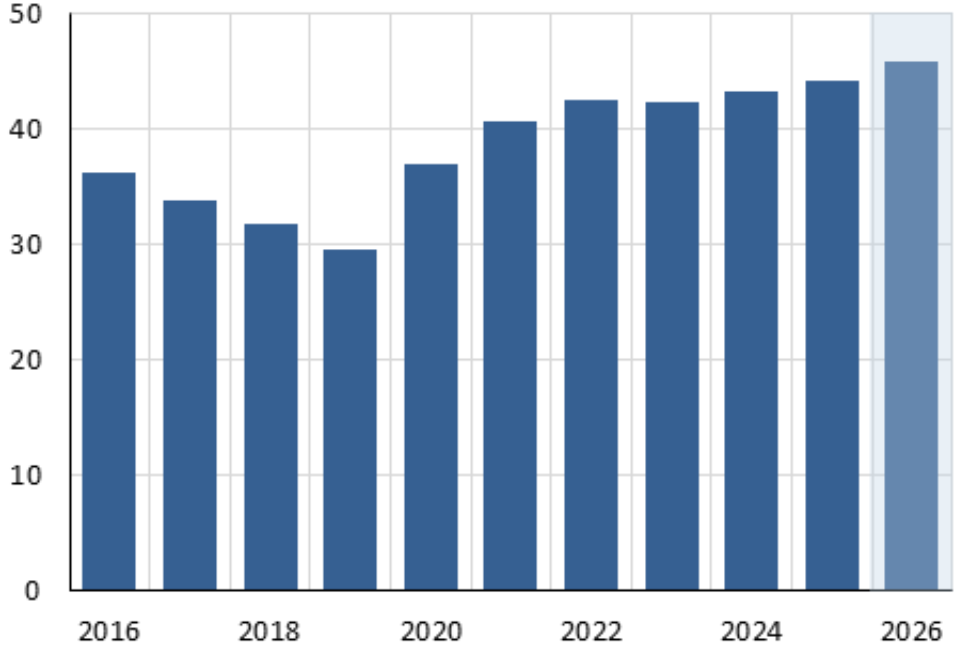
UKAZATEL	2020 SK	2021 SK	2022 SK	2023 SK	2024 SK	2025 SK	2026 SR	ROZDÍL (2026 SR- 2025 SK)
Příjmy státního rozpočtu	1475,5	1487,2	1624,4	1914,1	1965,4	2081,1	2117,8	36,7
Výdaje státního rozpočtu	1842,9	1906,9	1984,8	2202,6	2236,8	2371,8	2427,8	56,0
Saldo státního rozpočtu	-367,4	-419,7	-360,4	-288,5	-271,4	-290,7	-310,0	-19,3

Deficit a dluh vládního sektoru v ČR

Saldo sektoru vládních institucí v % HDP

Zdroj: ČSÚ. Výpočty a predikce MF ČR.

Dluh sektoru vládních institucí v % HDP

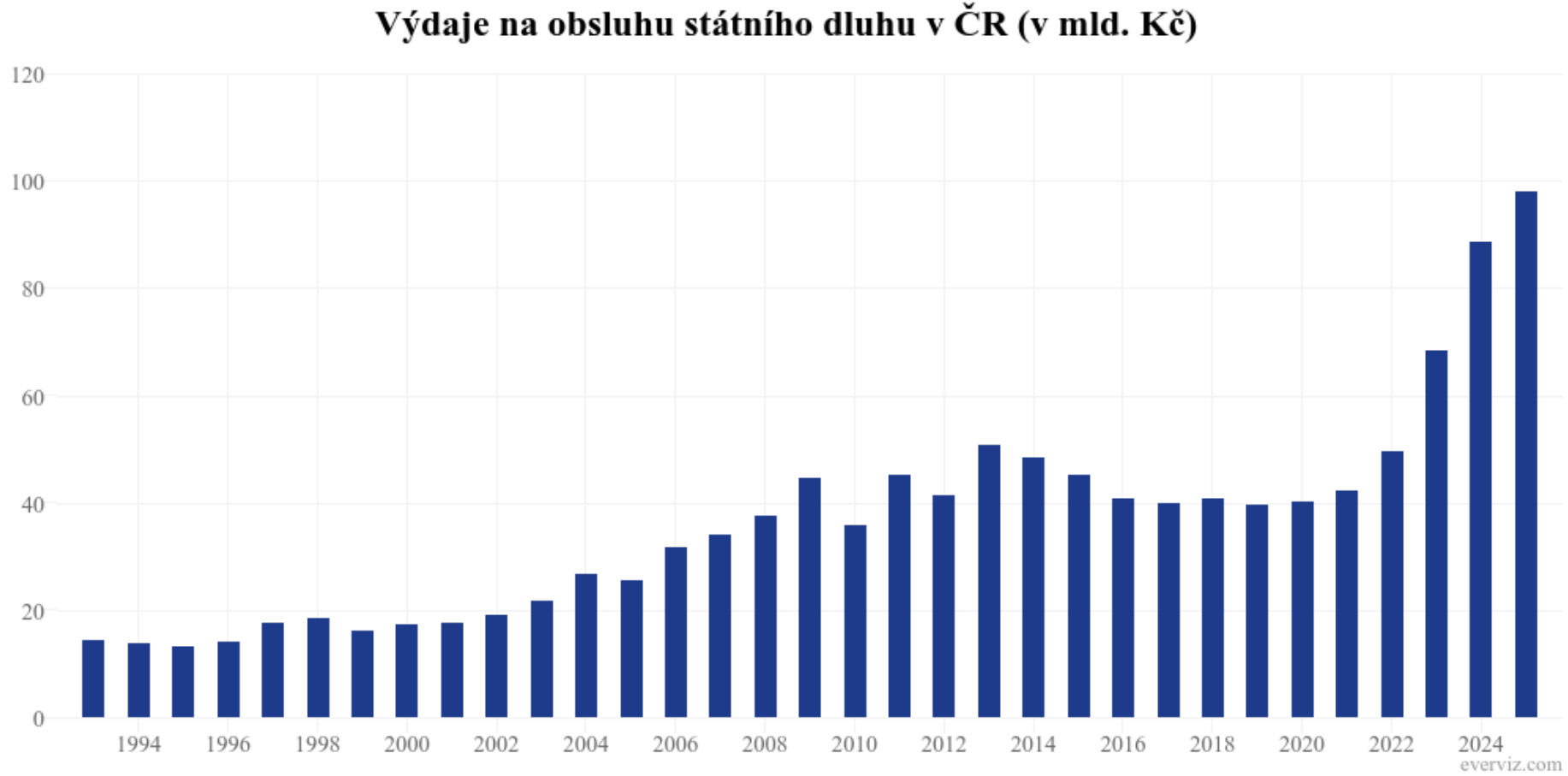
Zdroj: ČSÚ. Výpočty a predikce MF ČR.

Deficit a dluh vládního sektoru v ČR

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
											Predikce
Saldo sektoru vládních institucí	*% HDP*	**1,5**	**0,9**	**0,3**	**-5,6**	**-5,0**	**-3,1**	**-3,7**	**-2,0**	**-2,1**	**-2,7**
	mld. Kč	76	48	17	-329	-312	-216	-286	-163	-184	-241
Cyklická složka salda	*% HDP*	**0,6**	**0,8**	**1,2**	**-1,1**	**-0,2**	**0,2**	**-0,2**	**-0,5**	**-0,2**	**-0,2**
Cyklicky očištěné saldo	*% HDP*	**0,8**	**0,1**	**-0,9**	**-4,5**	**-4,8**	**-3,2**	**-3,5**	**-1,5**	**-2,0**	**-2,5**
Jednorázové a jiné přechodné operace	*% HDP*	**0,0**	**-0,1**	**0,0**	**-2,2**	**-1,5**	**-0,9**	**-0,9**	**0,3**	**0,3**	**-0,1**
Strukturální saldo	*% HDP*	**0,8**	**0,2**	**-0,9**	**-2,3**	**-3,3**	**-2,4**	**-2,7**	**-1,8**	**-2,2**	**-2,5**
Fiskální úsilí	*p. b.*	**0,0**	**-0,7**	**-1,1**	**-1,4**	**-1,0**	**0,9**	**-0,3**	**0,8**	**-0,4**	**-0,2**
Úroky	*% HDP*	**0,7**	**0,7**	**0,7**	**0,7**	**0,7**	**1,1**	**1,3**	**1,3**	**1,3**	**1,4**
Primární saldo	*% HDP*	**2,2**	**1,6**	**1,0**	**-4,9**	**-4,2**	**-2,0**	**-2,4**	**-0,7**	**-0,8**	**-1,3**
Primární cyklicky očištěné saldo	*% HDP*	**1,6**	**0,8**	**-0,2**	**-3,8**	**-4,1**	**-2,1**	**-2,2**	**-0,2**	**-0,7**	**-1,1**
Dluh sektoru vládních institucí	*% HDP*	**33,8**	**31,7**	**29,6**	**36,9**	**40,7**	**42,5**	**42,2**	**43,2**	**44,2**	**45,8**
	mld. Kč	1 750	1 735	1 740	2 150	2 567	2 998	3 234	3 488	3 786	4 105
Změna dluhové kvóty	*p. b.*	**-2,5**	**-2,1**	**-2,1**	**7,3**	**3,8**	**1,8**	**-0,3**	**1,0**	**0,9**	**1,6**

Zdroj: ČSÚ. Výpočty a predikce MF ČR

Dluh vládního sektoru v ČR

Zdroj: Národní rozpočtová rada (2026)

Fiskální politika

Prostřednictvím fiskální (rozpočtové) politiky vládní sektor (= vládní instituce) ovlivňuje vývoj ekonomiky **s cílem**:

- napomoci utlumit negativní dopady vyplývající z průběhu hospodářského cyklu
- přispět k růstu ekonomiky při nízké míře inflace a vysoké zaměstnanosti
- eliminovat neúměrné negativní důsledky působení tržního mechanismu na ekonomické subjekty

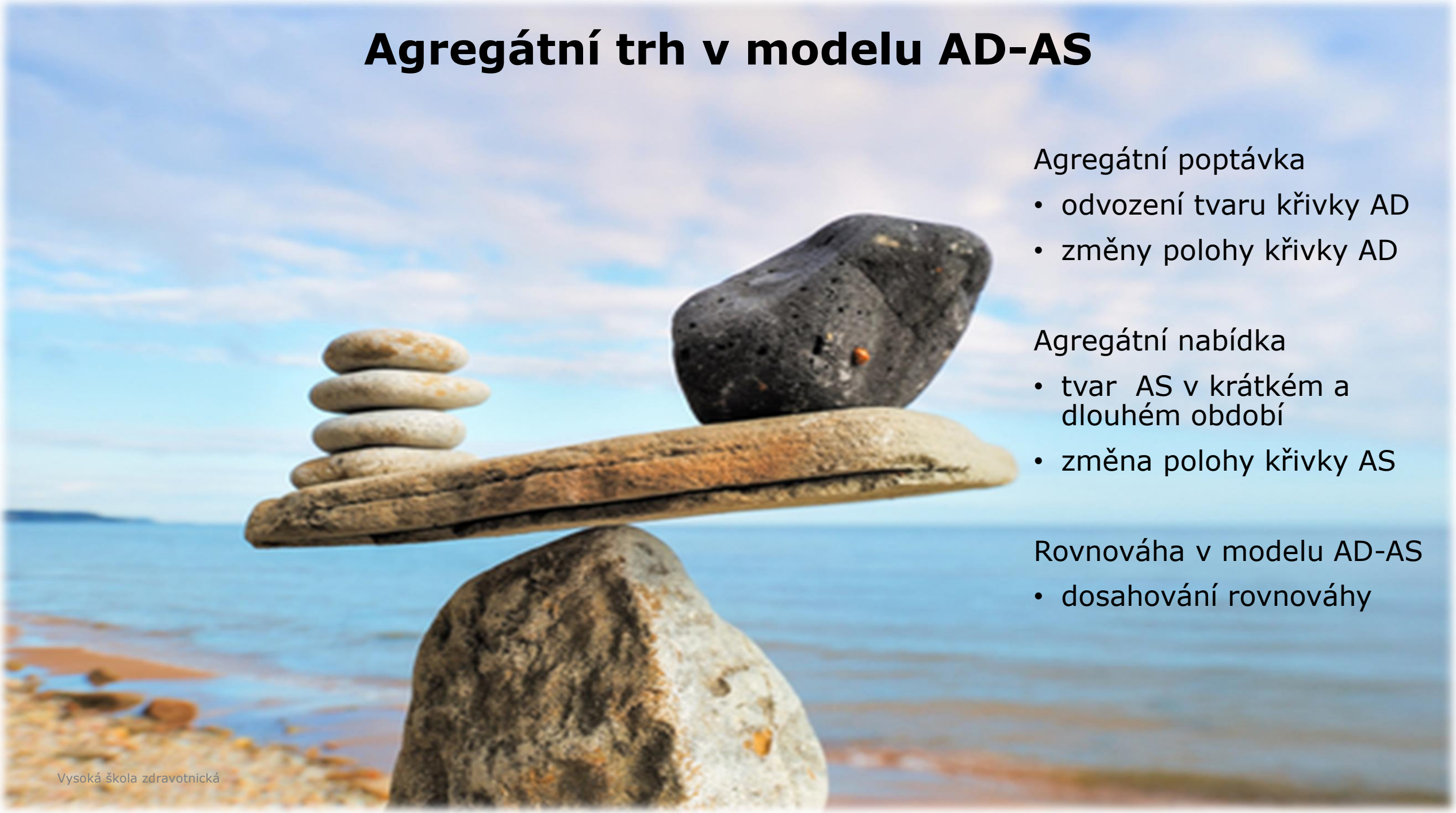
Fiskální politika:

- Expanzivní
- Restriktivní

Nástroje fiskální politiky:

- vestavěné automatické stabilizátory působí trvale, automaticky a bez ohledu na konkrétní opatření hospodářské politiky nebo na vůli vlády (stabilní daňová soustava, pojistné sociálního zabezpečení, garantovaný výkup zemědělské produkce)
- diskrétní (nespojité) zásahy jsou podstatné změny hospodářské politiky dané země

Agregátní trh v modelu AD-AS

Agregátní poptávka

- odvození tvaru křivky AD
- změny polohy křivky AD

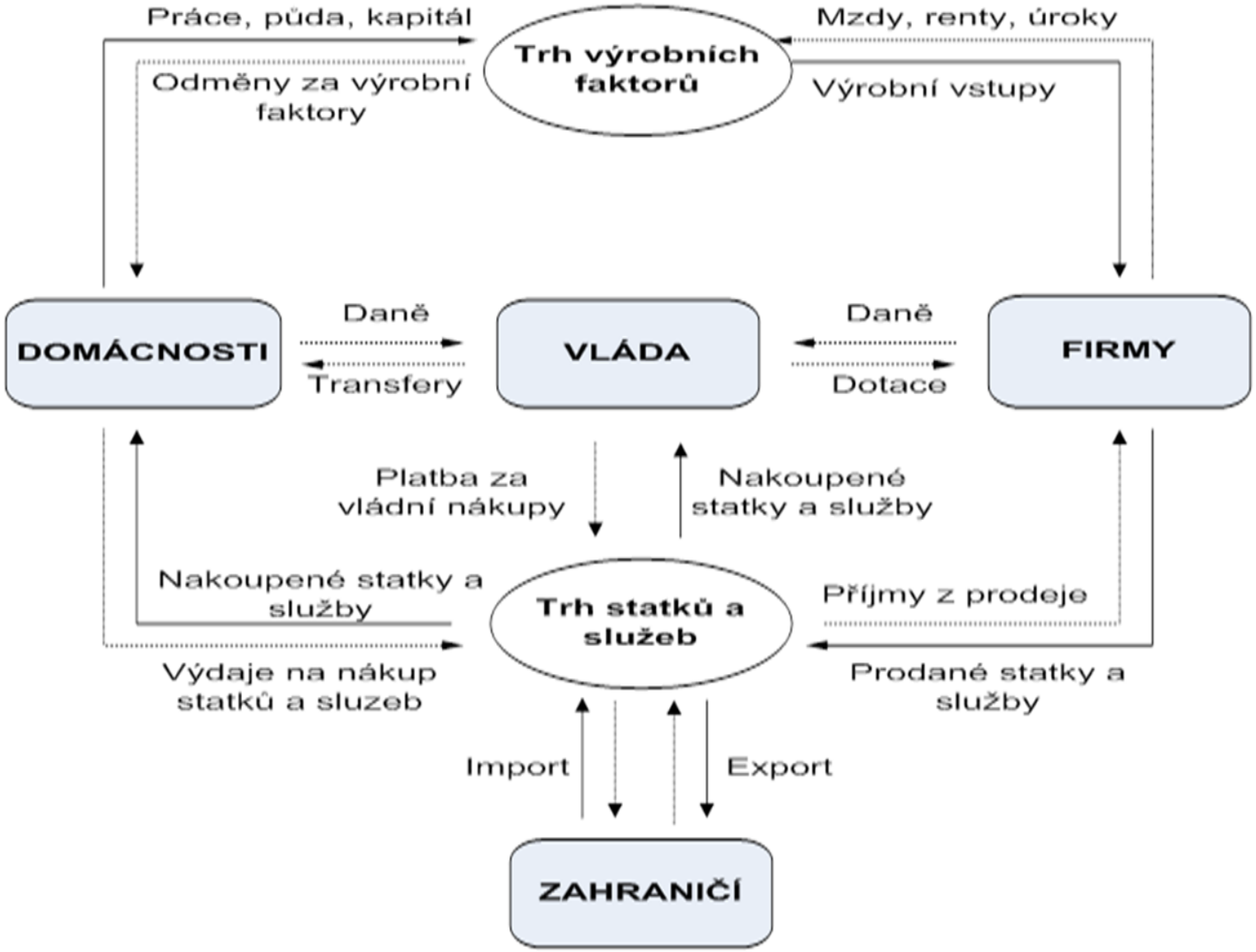
Agregátní nabídka

- tvar AS v krátkém a dlouhém období
- změna polohy křivky AS

Rovnováha v modelu AD-AS

- dosahování rovnováhy

Čtyřsektorová ekonomika

Agregátní poptávka

Agregátní poptávka představuje souhrnný objem poptávky všech ekonomických subjektů v daném hospodářském celku

$$AD = C + I_P + G + NX$$

$$AD = Ca + c \cdot YD + I_P + G + NX$$

$$AD = Ca + c \cdot (Y - Ta - tY + TR) + I_P + G + Xa - Ma - mY$$

NX – čistý export

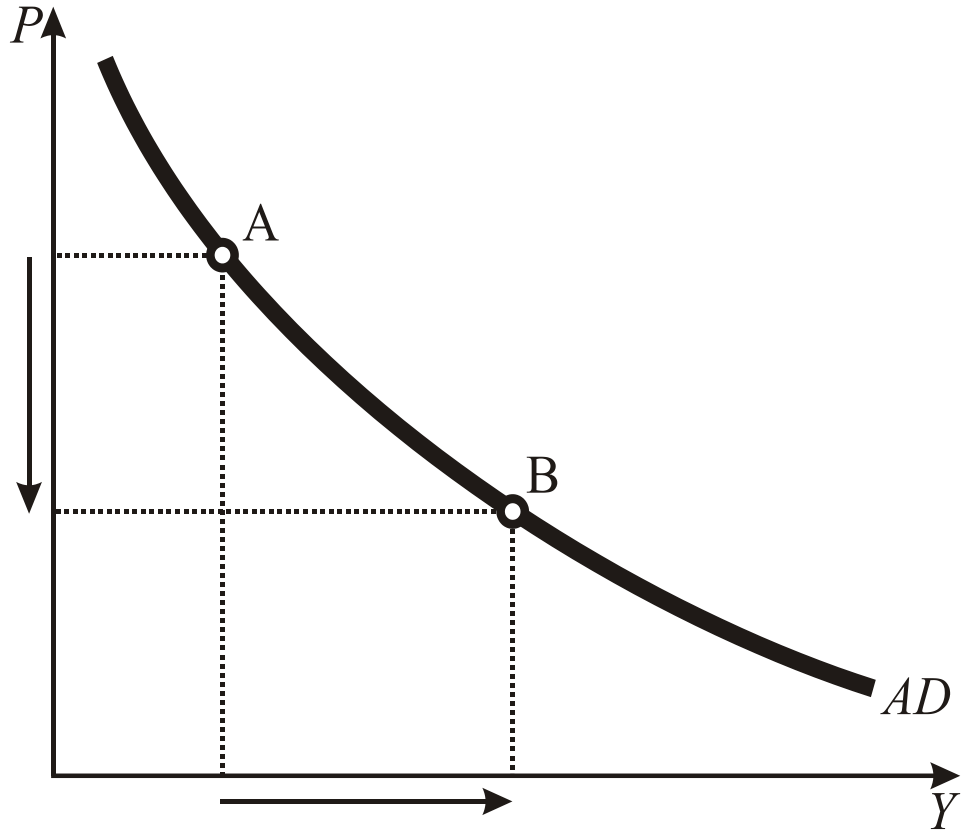
NX = X (autonomní export) – M (import)

M = Ma (autonomní import) + mY (indukovaný import)

NX = Xa – (Ma + mY)

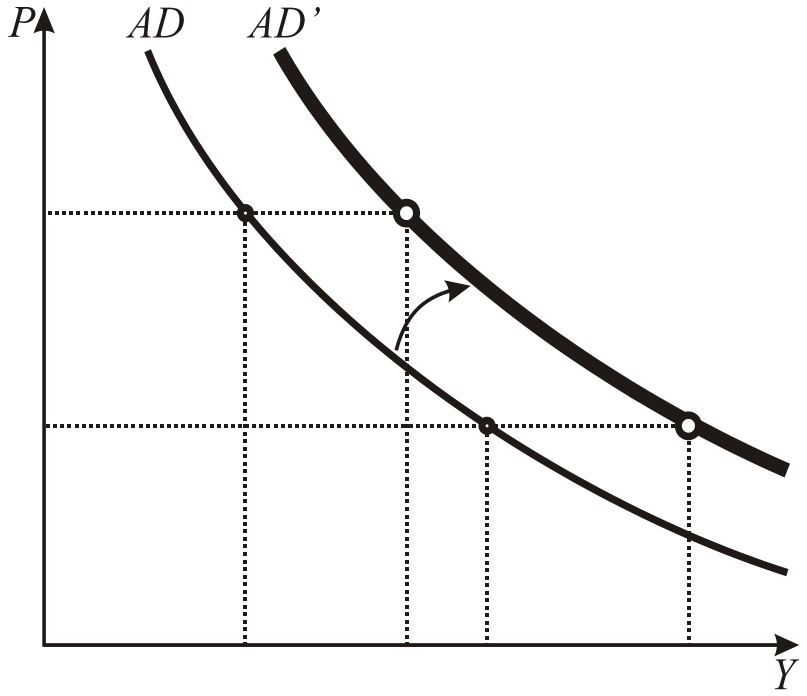
NX = (X - Ma) – mY

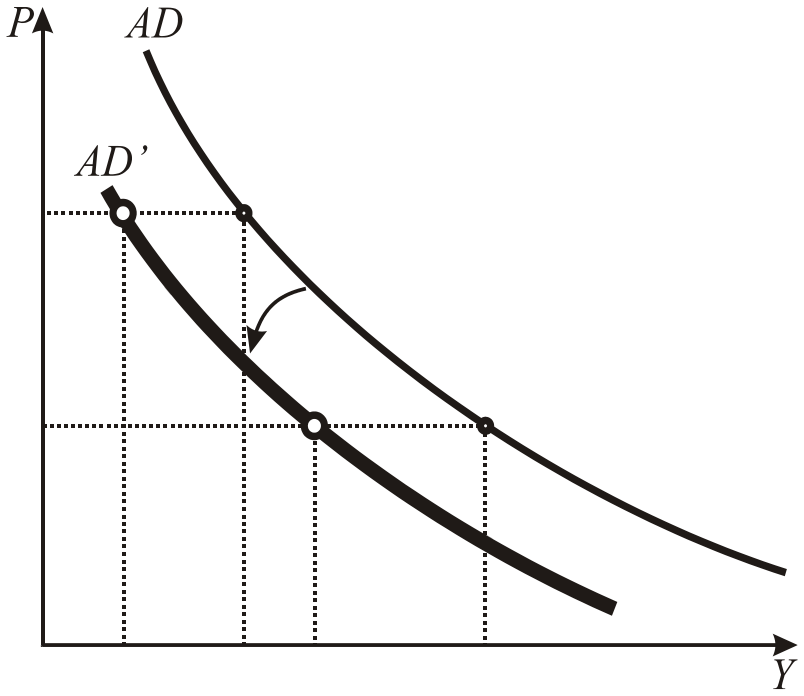

Vztah mezi agregátním poptávaným množstvím a agregátní úrovní cen graficky znázorňuje **křivka agregátní poptávky.**

Agregátní poptávkové šoky

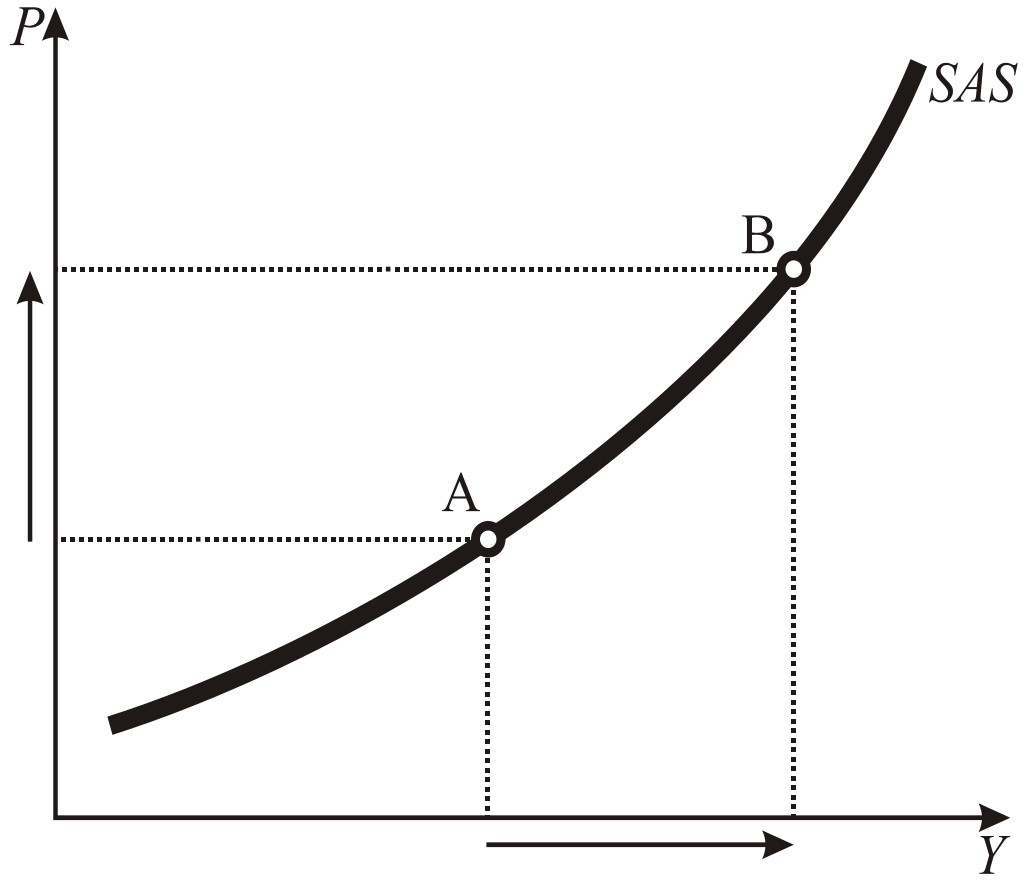
Pozitivní poptávkové šoky
(zvýšení AD)

- růst celkového bohatství domácností
- růst počtu obyvatel
- pokles míry zdanění osobních důchodů
- růst vládních výdajů na nákup zboží a služeb
- růst transferových plateb
- pokles úrokových měr
- růst reálných důchodů v zahraničí
- znehodnocení měnového kurzu
- změny v očekáváních domácností a firem týkajících se budoucího vývoje ekonomiky

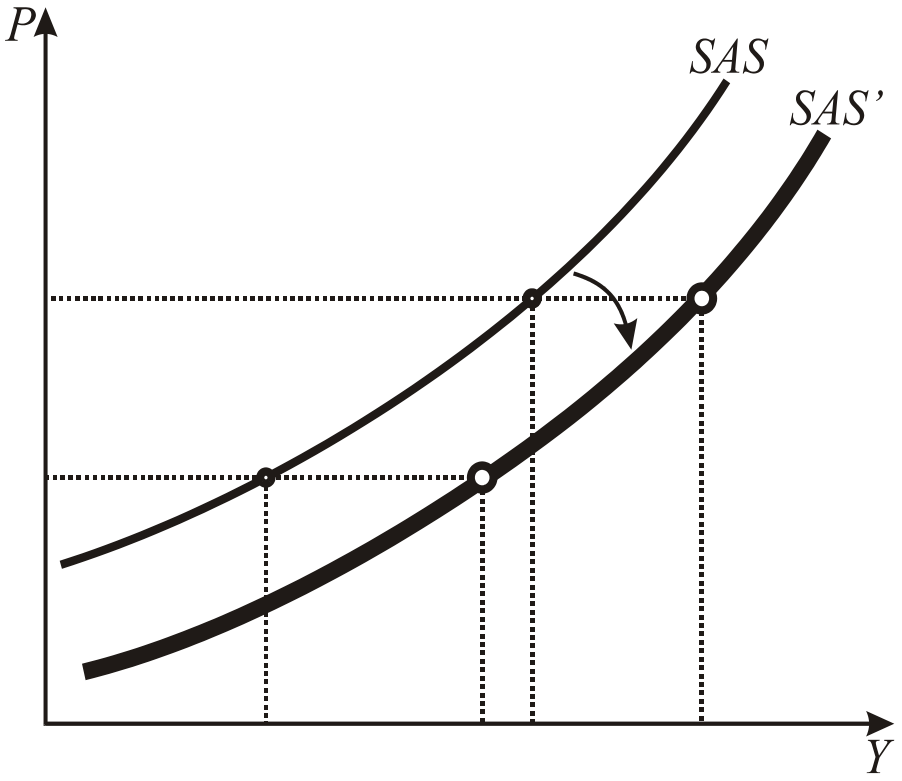
Krátkodobá agregátní nabídka

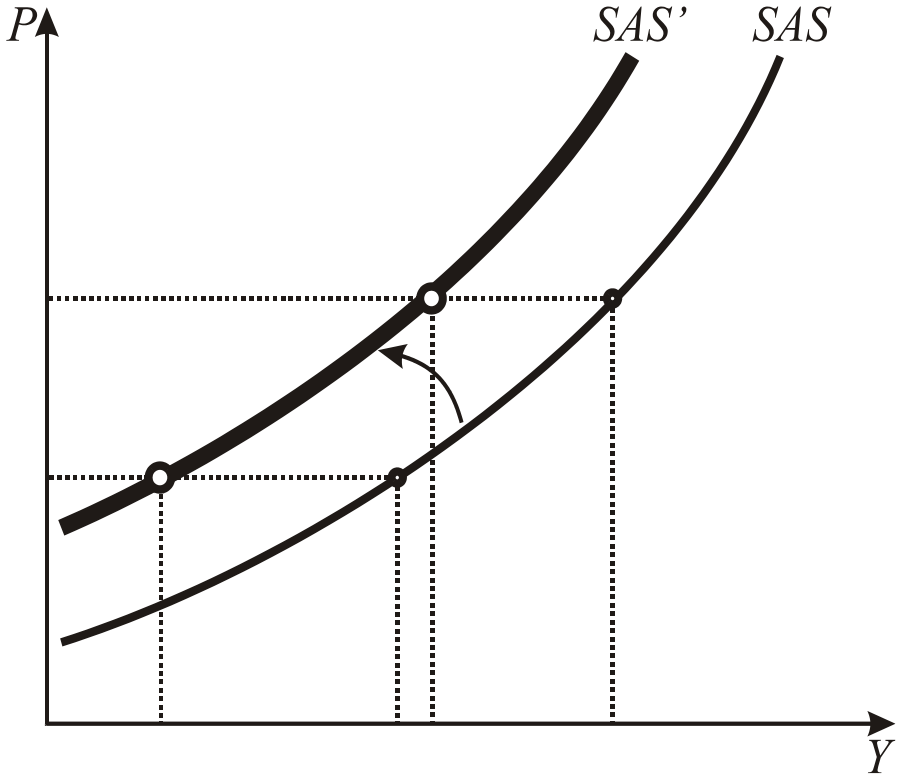
Agregátní nabídka představuje souhrnný objem zboží a služeb, které jsou firmy ochotné vyrobit při určité cenové hladině a při dané úrovni výrobních kapacit a výrobní technologie.

- Funkční závislost mezi celkovým objemem nabízených statků a služeb a cenovou hladinou lze graficky znázornit pomocí **křivky agregátní nabídky.**
- Křivka **krátkodobé agregátní nabídky SAS** je pozitivně skloněná.

Agregátní nominální nabídkové šoky

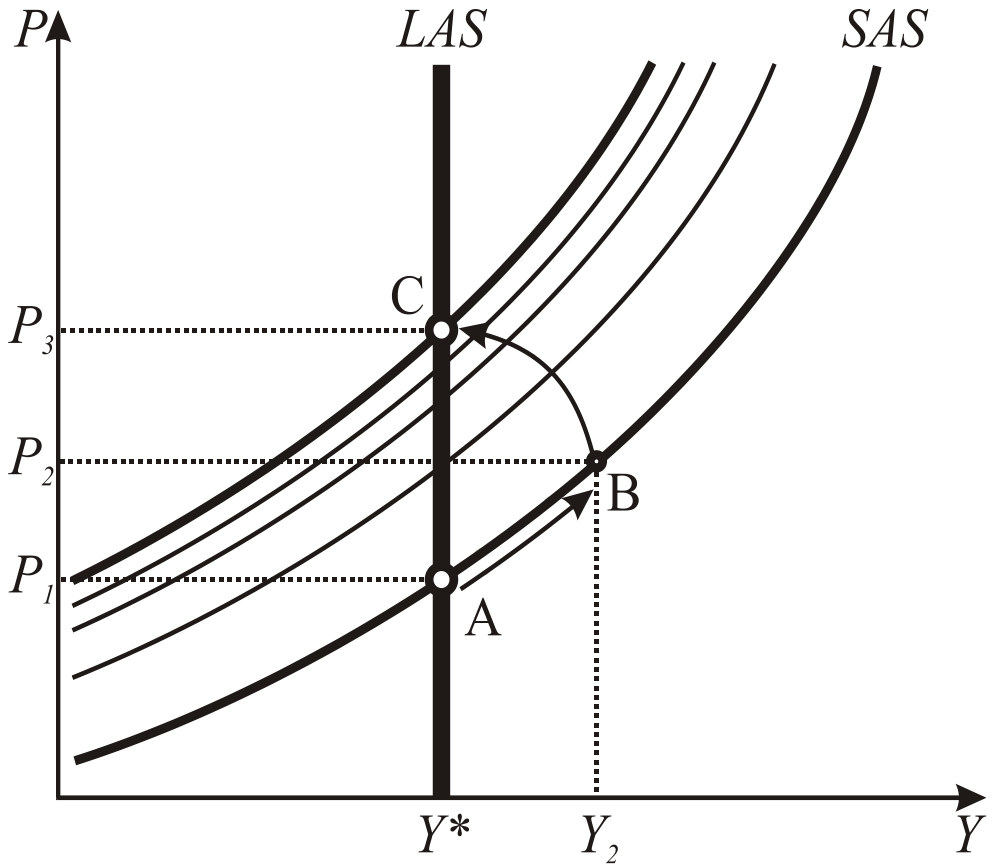

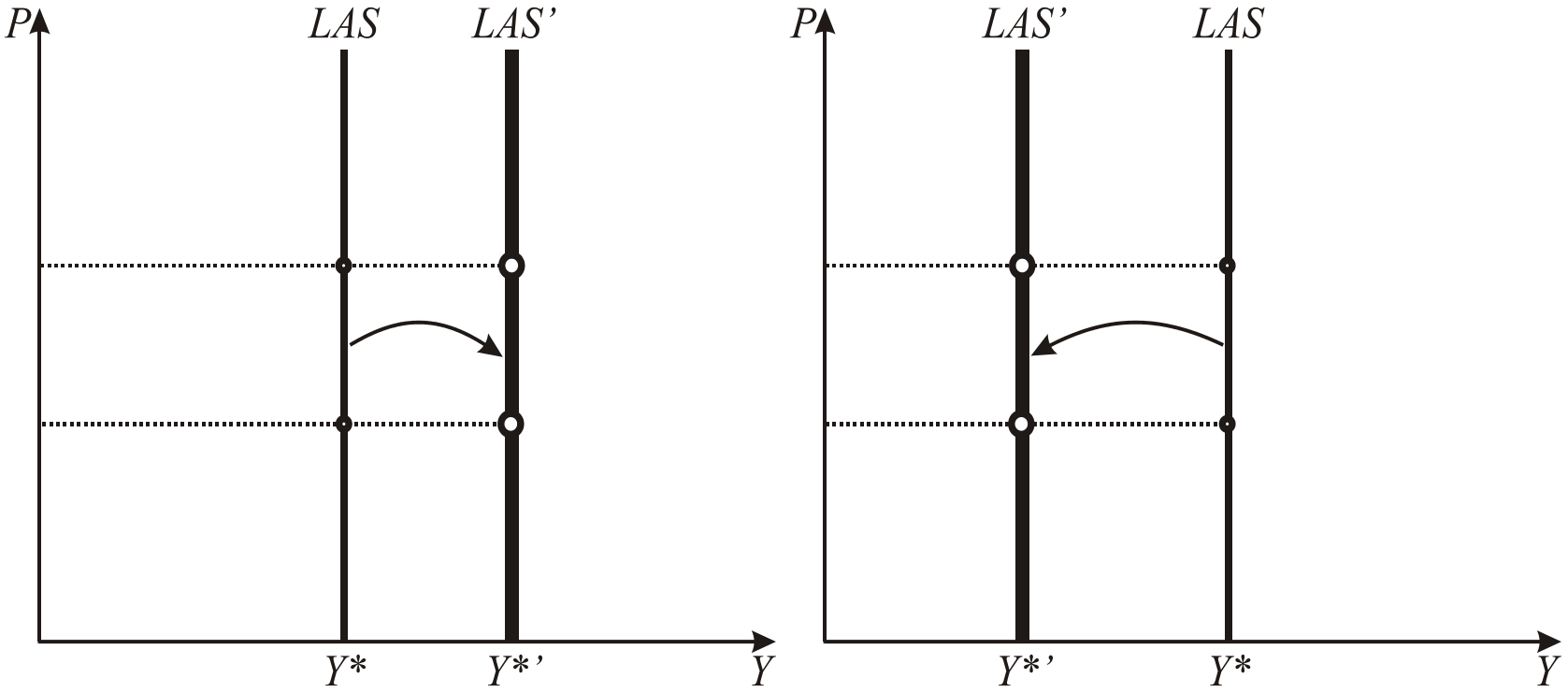
Pozitivní nominální nabídkové šoky (zvýšení SAS)

- snížení nominálních mzdových sazeb
- pokles sociálních odvodů zaměstnavatelem
- pokles cen surovin a energií
- snížení daňové zátěže firem

Dlouhodobá agregátní nabídka

Agregátní reálné nabídkové šoky

Pozitivní reálné nabídkové šoky (zvýšení LAS)

- zvyšování produktivity práce
- zvyšování kapitálové vybavenosti firem
- technologický pokrok
- růst počtu obyvatel

Rovnováha v modelu AD-AS

Model makroekonomické rovnováhy popisuje:

vztahy, které:

- probíhají v reálných ekonomikách,
- jsou vystaveny různým šokům (změny měnového kurzu, změny cen surovin a jiné nákladové šoky, růst spotřebitelské poptávky,…), a:

situace,

- v nichž jsou změny produktu a inflace ovlivňovány různými typy šoků,
- jak se reálná ekonomika dlouhodobě vrací na úroveň potenciálního produktu.

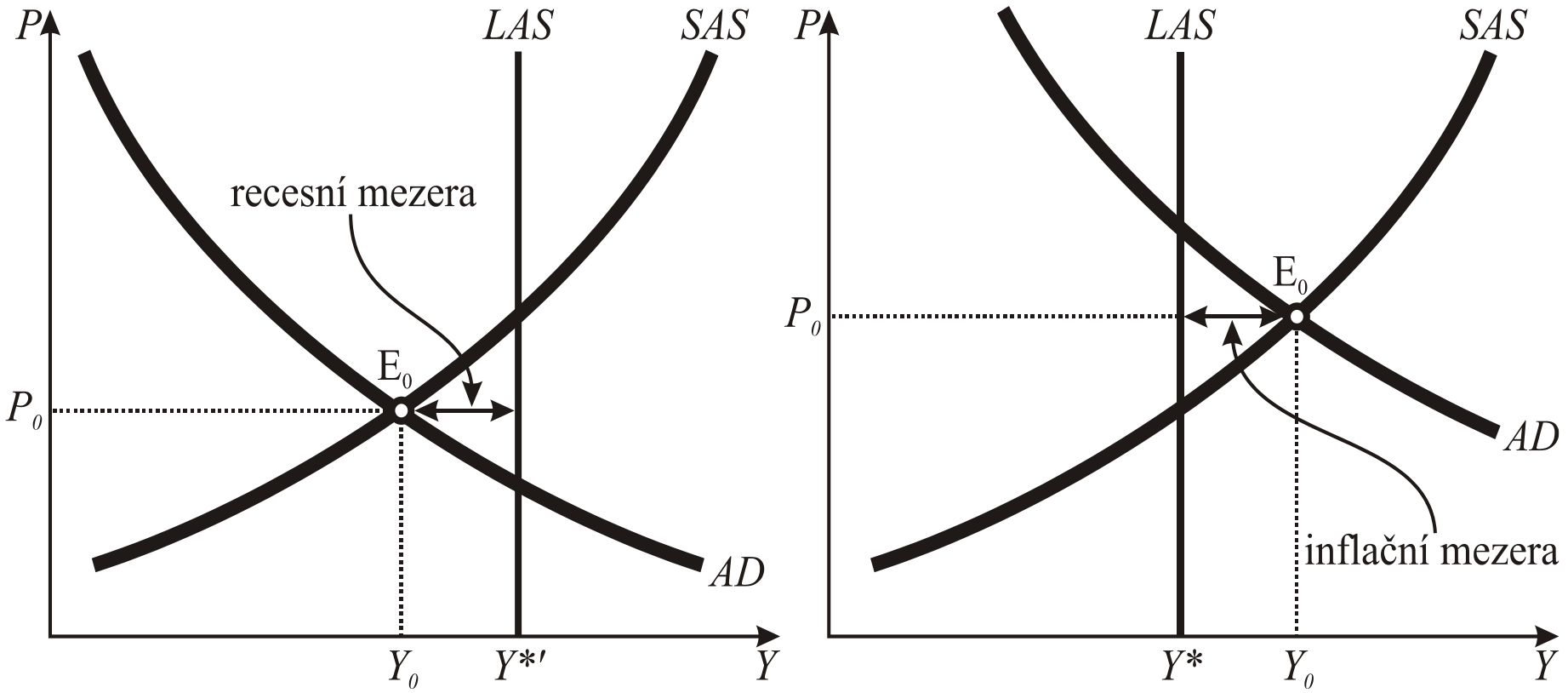
Krátkodobá ekonomická rovnováha: střet AD a SRAS

Dlouhodobá ekonomická rovnováha: střet AD a LRAS

Změny makroekonomické rovnováhy:

- negativní poptávkové šoky a pozitivní poptávkové šoky,
- negativní nabídkové šoky a pozitivní nabídkové šoky.

Krátkodobá rovnováha v modelu AD-AS

Krátkodobá rovnováha v modelu AD-AS

agregátní poptávka = agregátní výdaje = agregátní vyrobený produkt = agregátní úroveň důchodu

AD = AE = GDP = Y

$$AE = Y$$

$$Ca + c \cdot YD + I + G + NX = Y$$

$$Ca + c \cdot [Y + TR - (Ta + t \cdot Y)] + I + G + X - (Ma + m \cdot Y) = Y$$

$$Ca + c \cdot Y + c \cdot TR - c \cdot Ta - c \cdot t \cdot Y + I + G + X - Ma - m \cdot Y = Y$$

$$Ca + c \cdot TR - c \cdot Ta + I + G - Ma = Y - c \cdot Y + c \cdot t \cdot Y + m \cdot Y$$

$$(1 - c + c \cdot t + m) \cdot Y = Ca + c \cdot TR - c \cdot Ta + I + G + X - Ma$$

$$Y = \frac{1}{1 - c \cdot (1 - t) + m} \cdot (Ca + c \cdot TR - c \cdot Ta + I + G + X - Ma)$$

$$Y = \bar{\bar{\alpha}} \cdot A$$

Velikost rovnovážného produktu

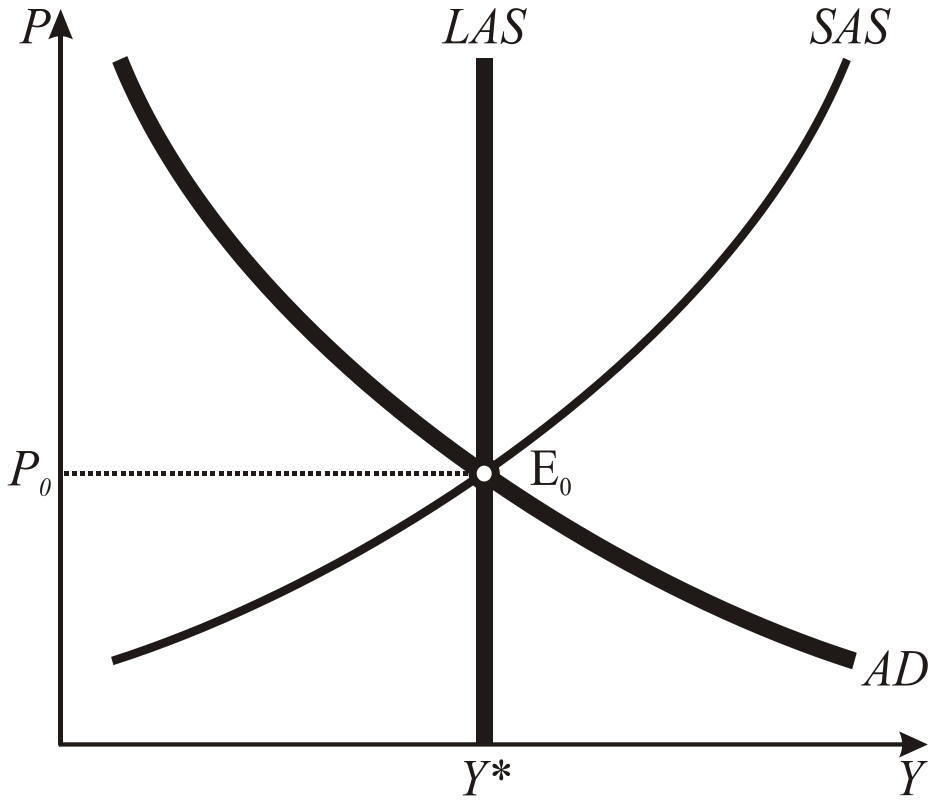
$Y = \bar{\bar{\alpha}} \cdot A$

Změna rovnovážného produktu

$\Delta Y = \bar{\bar{\alpha}} \cdot \Delta A$

$\bar{\bar{\alpha}} = \frac{1}{1-c(1-t)+m}$ je multiplikátor otevřené ekonomiky; A jsou autonomní agregátní výdaje

Dlouhodobá rovnováha v modelu AD-AS

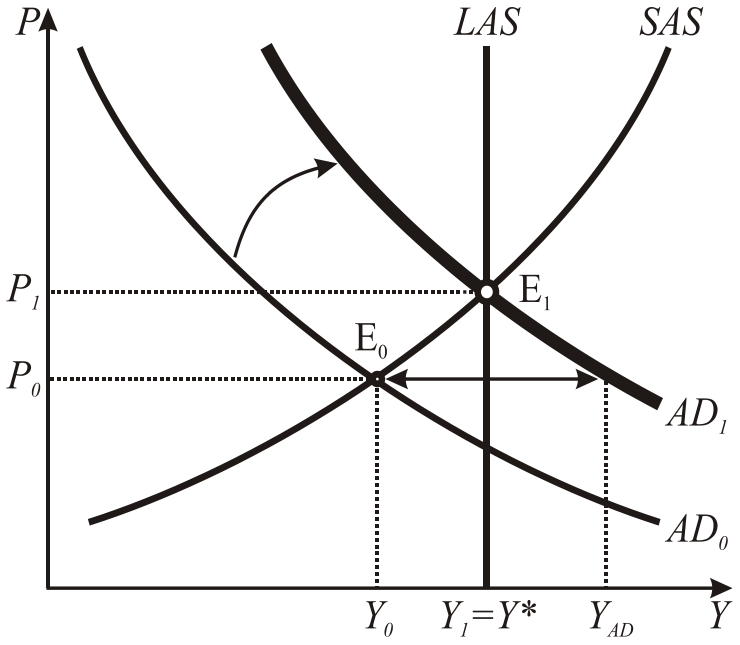
Ekonomika je na úrovni:

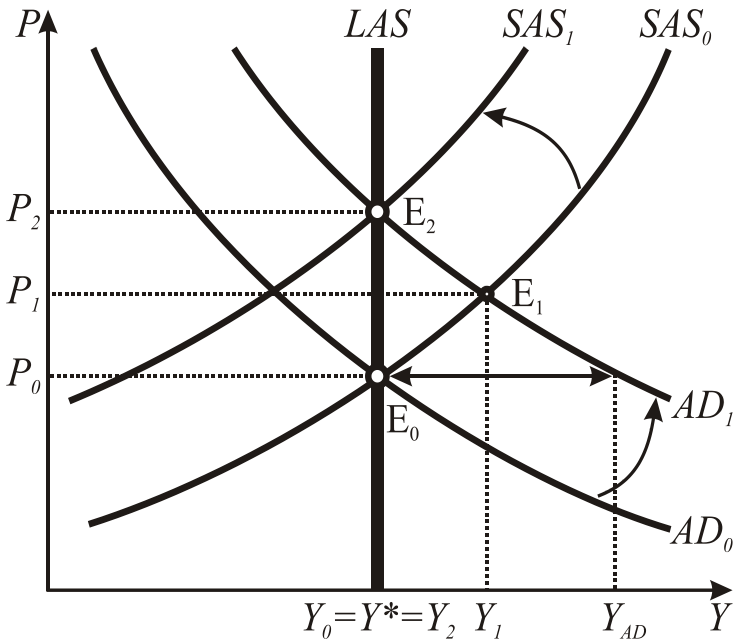
- potenciálního produktu - skutečný produkt je shodný s potenciálním produktem
- přirozené míry nezaměstnanosti
- nulové produkční mezery

Ekonomika je charakteristická stabilní (setrvačnou) mírou inflace - skutečná míra inflace se rovná očekávané míře inflace

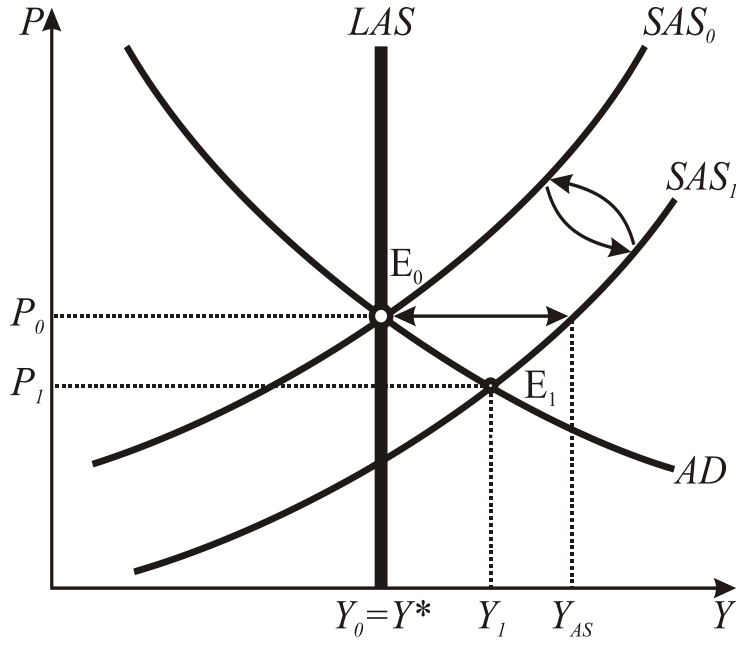
Přizpůsobovací procesy navracejí ekonomiku na úroveň potenciálního produktu, a tato úroveň produkce je slučitelná s jakoukoliv mírou inflace

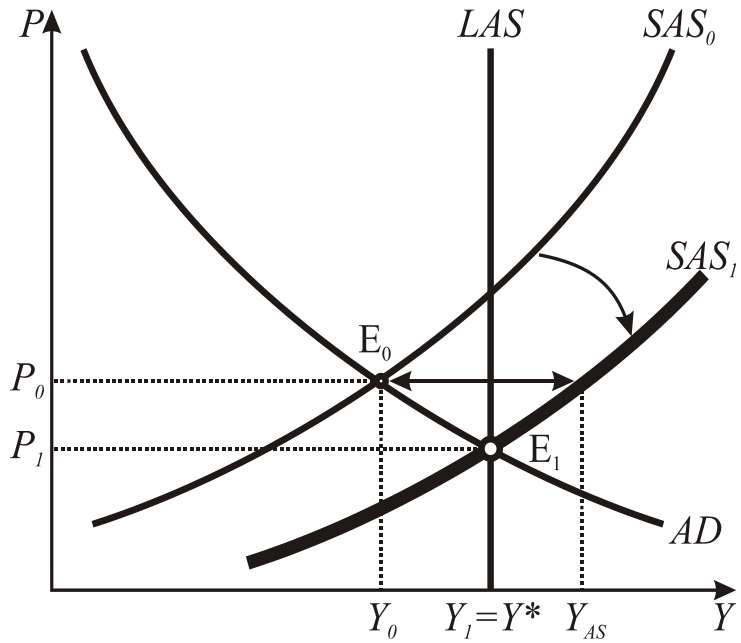
Pozitivní poptávkový šok v recesní mezeře a v inflační mezeře

Pozitivní nabídkový šok v recesní mezeře a v inflační mezeře

Základní makroekonomická identita ve čtyřsektorové ekonomice

Výdaje ve čtyřsektorové ekonomice

$$Y = C + I + G + NX$$

$$Y = C + I + G + X - M$$

Disponibilní důchod

$$YD = Y - TA + TR$$

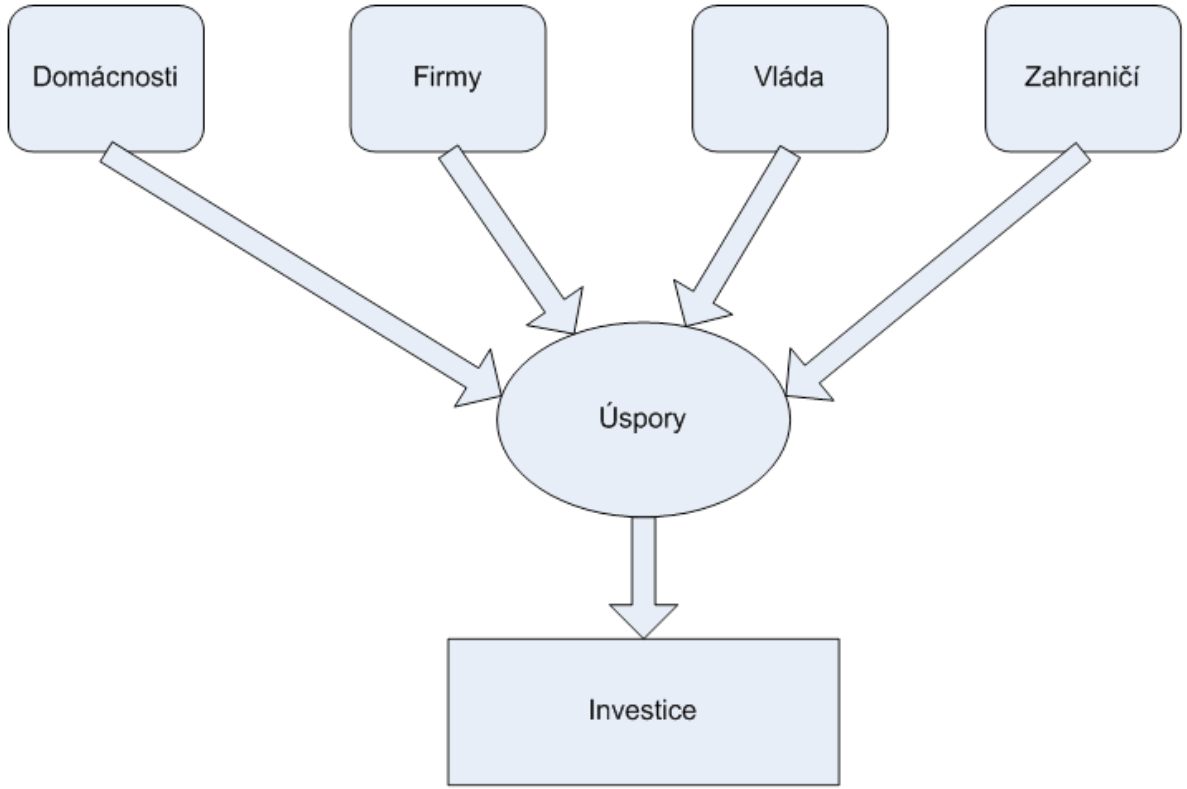
$$C + S = Y - TA + TR$$

$$Y = C + S + TA - TR$$

$$C + I + G + X - M = C + S + TA - TR$$

$$I + G + X - M = S + TA - TR$$

$I = S + (TA - TR - G) - (X - M)$*

*pokud X – M je záporný, jde v podstatě o úspory ze zahraničí

Makroekonomická identita ve čtyřsektorové ekonomice vyjadřuje rovnost investic a celkových úspor, které jsou tvořeny úsporami domácností, firem, vlády a zahraničí.